

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra komunikačních studií

Tomáš Majtán

Arabsko-izraelský konflikt, zaměření
na soužití kultur a náboženství

Bakalářský projekt
Vedoucí práce: doc. Mgr. at Mgr. ThLic Jaroslav Franc, Th.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tento bakalářský projekt vypracoval samostatně a použil jsem pouze uvedenou literaturu a další zdroje.

V Olomouci, dne 10.4.2023

Tomáš Majtán, v.r.2023

Obsah

Úvod	4
1. Historie Svaté země do vzniku státu Izrael	6
1.1. Od prvního osídlení po osmanskou nadvládu	6
1.2. Sionismus a arabský nacionalismus	7
1.3. Britský mandát Palestina 1920-1948	8
2. Stát Izrael a vývoj konfliktu o Palestinu	11
2.1. Založení státu Izrael a válka za nezávislost	11
2.2. Období 1949–1967	12
2.3. Šestidenní válka, projekt židovských osad	14
2.4. Opatřebovací válka, Černé září a Jom Kipurská válka	17
2.5. Počátek mírových dohod, Camp David a invaze do Libanonu	18
2.6. První intifáda, mírový proces, dohody Oslo a Oslo II.	21
2.7. Druhá intifáda, Road map for peace, stažení z pásma Gazy	26
2.8. Palestinská politika po Arafatovi, letní válka s Hizballáhem, Lité olovo	29
2.9. Arabské jaro, Oblačný sloup, Ochranné ostří	31
2.10. Vývoj od roku 2015 do současnosti	32
3. Analýza mediálních výstupů k tématu bakalářské práce Annopress	35
4. Etický rozbor mediálního výstupu	37
4.1. Etický rozbor hlavního hrdiny cílený na jeden díl seriálu	38
4.2. Definice	38
4.3. Hodnoty	39
4.4. Etické principy	39
4.5. Loajality	40
4.6. Úsudek	40
5. Mediální výstup	41
6. Co spojuje a co rozděluje Židy a Araby?	42
Závěr	44
Anotace	46
Abstrakt	46
Bibliografie	47
Doplňkové zdroje	47
Obrazové doplňky	48

Úvod

Izraelsko-arabský konflikt, izraelsko-palestinský konflikt případně blízkovýchodní konflikt. Tyto názvy označují fakticky stejný problém, nesvatou válku o Svatou zemi. I když i pojem nesvatá válka nemusí být pro některé zúčastněné přesný, protože mnozí náboženští fanatici se do tohoto konfliktu zapojují a prohlašují za svatou povinnost. Na světě existují mnohem větší konflikty. Proč právě tento budí takové emoce a rozpory? Asi bychom hledali hodně těžko někoho, kdo by o konfliktu mezi Izraelem a Palestinci neslyšel a neměl na něj nějaký svůj názor. Tyto názory se ale napříč společností významně liší. Co způsobuje takové nejednoznačné chápání tohoto konfliktu? Příčin je hned několik. Důležitou roli hraje politická příslušnost a také k jakému náboženství mají jednotliví lidé blíž. Rozpory v našem chápání také způsobuje povrchnost, s jakou o tomto konfliktu informují média. Dále předsudky a předpojatost. Problematicnost a podstata dnešního izraelsko-palestinského konfliktu je velice složitá a jednoduché a rychlé závěry můžou být nepřesné a zavádějící. Velice hezky tento konflikt uvedla Pavla Jazairiová ve své knížce.

„V oblasti Blízkého a Středního východu je maličký Izrael vnímán jako cizí těleso, jako bolestivý zásah do arabského a islámského těla. Nejde o to, že Izraelci jsou Židé. Jako Semité do oblasti patří. Hlavní problém je asi v tom, že s Izraelem přišel do oblasti Západ. Přinesl nejen fungující demokracii, ale i svou agresivní sílu a z ní plynoucí převahu i aroganci.“¹

V této své práci bych chtěl konflikt důkladně a nezaujatě představit. Popsat jeho vývoj a zaměřit se zejména na období od vzniku státu Izrael. Hlavní linka, kterou chci v průběhu celé práce sledovat, je dopad jednotlivých válek a konfliktů, ale i pokusů o mírová řešení na vztah běžných Palestinců k Izraeli a vliv na jejich soužití.

Tato práce mi také poskytne dostatečnou přípravu a seznámení se s tématem tak, abych měl dobrou výchozí pozici pro tvorbu mého mediálního výstupu, kterým je podcast na téma arabsko-izraelský konflikt, v tomto případě na talíři. Podcast má za cíl zjistit, v čem jsou si kuchyně arabská a izraelská podobné a jestli je možné, aby dobré jídlo přivedlo oba národy k jednomu stolu. Chci téma v průběhu podcastu rozšířit nejenom na kuchyni, ale obecně na kulturu a život a najít, co je spojuje nebo naopak rozděluje.

¹ Jazairiová, Pavla. *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael*. Praha : Radioservis,a.s., 1999, str. 19

Budu postupovat metodou kompilace, kdy se pokusím ze všech zdrojů získat dostatek relevantních informací, které mi po propojení zajistí dosažení cílů, které jsem si pro tuto práci stanovil.

Jako zdroj informací mám publikace napříč zeměmi a kulturami tak, abych mohl zachovat objektivnost a nestrannost. Jako hlavní zdroje budu mít práce Marka Čejky, který je největším odborníkem u nás na problematiku blízkého východu. Jedná se zejména o publikace *Izrael a Palestina*², *Dějiny moderního Izraele*³ a *Judaismus a politika v Izraeli*.⁴

V první kapitole se zaměřím na historii Svaté země, vztahy Židů a Arabů od starověku po vznik sionismu a arabského nacionalismu a start izraelsko-arabského konfliktu. Krátce popíšu i stav v první a druhé světové válce a vznikající prohlubeň mezi těmito dvěma tábory a s tím spojené první výrazné násilí a terorismus.

Druhá kapitola se bude věnovat hlavní části, tedy vývoji konfliktu od založení státu Izrael až po současnost. Zastavím se u všech významných válečných konfliktů a u toho, jak každý tento konflikt změnil nebo posunul vztahy mezi Izraelem a Palestinou.

V třetí kapitole provedu analýzu mediálního obsahu k tomuto tématu prostřednictvím Anopressu a podívám se, jak se liší nebo podobá můj mediální výstup, který jsem připravil jako součást této bakalářské práce od většiny informací, které jsou k tomuto tématu prezentovány.

Ve čtvrté kapitole provedu etický rozbor jednoho mediálního výstupu, kterým bude izraelský seriál *Fauda* prostřednictvím analýzy „Potter box“.

V páté kapitole krátce popíšu svůj hlavní a vedlejší mediální výstup, které jsou součástí mého bakalářského projektu a doplňují textovou teoretickou část.

V šesté kapitole, před samým závěrem, bych chtěl krátce shrnout, co jsem zjistil při přípravě teoretické práce a mediálního výstupu nad společnými znaky, které mají Židé a Arabové. Mediální výstup mě přivedl ke srovnání kuchyní, ale vzešlo z toho společného mnohem více.

Závěrem bych chtěl shrnout, co se v práci podařilo, co zůstává nezodpovězené a co se vůbec nepodařilo najít. Určitě zhodnotím i to, co práce na

² Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.

³ Čejka, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. Praha : Grada, 2011

⁴ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009

celém bakalářském projektu přinesla mně a jakým způsobem změnila nebo rozšířila moje vnímání tohoto konfliktu a stran, které jsou do něho vtažené.

Cílem mojí bakalářské práce je přinést vyvážený popis izraelsko-arabského konfliktu. Chci se zaměřit i na etický rozměr a na soužití kultur a náboženství obyčejných Izraelců a Palestinců. Pomocí kompilace vybraných zdrojů se pokusím přes všechny historické mýty a dezinformace ukázat vyrovnaný a na faktech založený skutečný charakter této země a lidí, kteří v ní žijí.

1. Historie Svaté země do vzniku státu Izrael

V této kapitole se budu věnovat historii Svaté země od prvního osídlení, přes různé nadvlády, které se postupně vystřídaly, až po vznik sionismu a arabského nacionalismu a s tím spojené první spory mezi Židy a Araby. Popíšu i situaci v průběhu první a druhé světové války až po vznik státu Izrael.

1.1. Od prvního osídlení po osmanskou nadvládu

Tato oblast byla poprvé osídlena koncem čtvrtého tisíciletí př. Kr. Kanaánejci. Odtud název oblasti Kanaán.

Mezi lety 1020 až 926 př. Kr. biblický židovský stát Izrael. Vláda Davida a jeho syna Šalamouna. Byl postaven první Šalamounův chrám. Po smrti Šalamouna se rozpadlo království na Izrael a Judeu.

V roce 722 př. Kr. dobyli Izrael Asyřané. V roce 586 př. Kr. padla Judea a Babyloňané dobyli Jeruzalém a zničili chrám.

Následovalo několik období cizích nadvlád:

- 538–332 př. Kr. perská nadvláda (obnoven Jeruzalém a Druhý chrám)
- 332–142 př. Kr. řecká nadvláda (Alexandr Veliký)
- 142–63 př. Kr. hasmonejská dynastie
- 63 př. Kr. – 324 římská nadvláda (v roce 66 Velké židovské povstání, potlačeno Římany a v roce 70 zničen Jeruzalém a Druhý chrám).
- 324–640 byzantská nadvláda (identifikace důležitých svatých míst pro křesťany)
- 640–1099 arabská nadvláda (postaveny mešity Al-Aksá a Skální dóm)
- 1099–1291 křižácké království (postaveny pevnosti a hrady Karak, Latrun apod.)

- 1291–1517 mamelucká nadvláda (zavedení autonomních náboženských obcí – millétů)
- 1517–1917 osmanská nadvláda (zrození sionismu a arabského nacionalismu)

Od roku 1918 do roku 1948 britský mandát Palestina.⁵ Pak následuje vznik samostatného státu Izrael, který už spadá do další kapitoly.

1.2. Sionismus a arabský nacionalismus

Jak je to s konfliktem Židů a Arabů a kdy vznikl? Co je vlastně rozděluje, když mají tolik společného? Spolu s křesťanstvím jsou tato tři náboženství spojená postavou Abraháma. Společná jsou pro ně svatá místa i většina proroků. Stejně tak najdeme u Židů a Arabů velice podobné náboženské a potravinové předpisy jako jsou pokrývka hlavy, obřízka, Halal/Košer jídlo. Můžeme si dovolit říct, že i kultura a způsob života je velice blízký. Rozdílná je tedy vlastně pouze řeč hebrejštiny a arabštiny. I v průběhu historie se muslimové a Židé k sobě nechovali nijak nepřátelsky a ať už v Evropě, tak ve Svaté zemi Židé vždycky trpěli mnohem více pod nadvládou křesťanů a jejich opakovaných pogromů.

Nemělo by být tedy překvapením, že sionismus vznikl právě v Evropě a nikoli v židovských komunitách arabského světa. Za otce sionismu, tedy židovského nacionalismu spojeného s touhou založit vlastní stát, bývá označován vídeňský novinář Theodor Herzl⁶ a jeho nejznámější kniha Židovský stát. Není bez zajímavosti, že sionismus se nepotkával a doposud ne vždy potkává s judaismem. Zbožní Židé totiž věří, že Židovský stát může být založen až s příchodem Mesiáše a světské kroky berou jako hřích. Předstátní a nesionistická osídlení Svaté země se nazývá Starý Jišuv a v 19. století tak vznikly například čtvrti Mea Šearim nebo Bnej Brak. Vedle odmítavého postoje nábožensky založených Židů se však začal formovat i náboženský sionismus, který se snažil najít most mezi judaismem a sionismem. Koncem 19. století se sionismus začal projevovat přistěhovaleckými vlnami, kterým se začalo říkat *alija*. Jednou z největších byla 5. alija v letech 1929-1939, kdy šlo o úteky Židů před nastupujícím nacismem.

⁵ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 15-18

⁶ Theodor Herzl se narodil v Budapešti 1860. Vystudoval ve Vídni a oženil s dcerou ropného magnáta. Získal tak prostředky pro novinářskou práci. V Paříži roku 1894 se dostal k Dreyfusově aféře a nenávisti vůči Židům. Toto formovalo jeho sionistické myšlenky.

Arabský nacionalismus, který vznikl později, nebyl v počátcích zaměřen proti Židům, ale proti slábnoucí Osmanské říši. Prvním zrnkem sváru začaly být projevy arabské pudy Židům, které se realizovaly prostřednictvím Židovského národního fondu. Slogan „Země bez lidí pro lid bez země“ začal palestinské Araby popuzovat.

V období první světové války, kdy Osmanská říše stála po boku Německa, se snažila rozšířit vliv na blízkém východě Británie. Ta se velice diplomaticky přikláněla na stranu Arabů i Židů a fakticky přislíbila vlastní stát na jednom území oběma stranám. Jak Sykes-Picotova dohoda, tak zejména Balfourova deklarace Araby významně zklamala. Arabsko-židovský konflikt pomalu narůstal. Je ale nutné si uvědomit, že minimálně v začátku nebyl náboženský, ale nacionalistický spolu se sporem o území.⁷

1.3. Britský mandát Palestina 1920-1948

V dubnu 1920 se na konferenci vítězných mocností v San Remu rozdělilo území Osmanské říše na pět mandátů. Palestina se dostala pod mandátní správu Británie. Sýrie připadla Francouzům, kteří si ji ale museli dobýt na Arabech v bitvě u Majsalunu. Tím byl další slib Britů, který Arabové měli, opět nedodržen.⁸

Britský mandát Palestina 1920-1948 se nesl od začátku ve znamení narůstajícího napětí mezi Židy a Araby. Toto napětí směřovalo k prvním nepokojům, které startují fakticky od roku 1920. Každá akce z jedné strany vedla k odvetné reakci ze strany druhé. První vážnější konflikt nastal při svátku Nábí Músá v Jeruzalémě, kde Arabové zaútočili na židovské obchody. Vedle organizace Ha-Šomer (Strážce) navázala v roce 1920 lépe ozbrojená židovská organizace Hagana (Obrana). Spirála násilí se stupňovala a Britové ve snaze situaci uklidnit vydali Bílou listinu omezující židovské přistěhovalectví. Nepokoje ale nepolevovaly. Rozbuškou další vlny násilí v srpnu 1929 byl spor o náboženský status qou v Jeruzalémě, kde Židé chtěli významnější ústupky u Zdi nářků, kterou formálně spravovala muslimská organizace *wagf*. Vyústilo to až v obrovskou tragédii známou jako Hebronský masakr.

Od nástupu Hitlera k moci v Německu v roce 1933 se opět aktivizovala velká přistěhovalecká vlna Židů do Svaté země. Britové ve snaze problém řešit jmenovali

⁷ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 32-39

⁸ Čejka, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. Praha : Grada, 2011.str.22

Peelovu komisi, jejíž zpráva ze 7.7.1937 uvádí, že v Palestině proti sobě stojí dva oprávněné nároky a navrhuje budoucí rozdělení území na dva státy židovský a arabský.⁹ Arabové s tímto návrhem nesouhlasili, přestože by obdrželi 80% území.

V roce 1939 se z důvodu druhé světové války Británie pragmaticky rozhodla, že musí udržet vliv nad Suezským průplavem. K tomu bylo zapotřebí hájit Egypt a udržet klid v Palestině. Vydala tedy další Bílou listinu. V době nástupu holocaustu v Evropě to byl pro Židy šok. V Palestině postupně docházelo k počátkům radikalismu jak na straně Židů, tak na straně Arabů. Vedle Hagany na židovské straně vznikl Irgun Cvai Leumi (zkráceně Irgun), ze kterého se odštěpila ještě skupina Lechi (Lochamei Chérut Israel), známá také jako Sternův gang. Na straně arabské byl vůdčí postavou Al-Kásám (praotec palestinských šahídů) a jeho skupina Černá ruka, ale hlavně Velký jeruzalémský muftí Al Husajní, který nejenže podněcoval k násilí, ale snažil se spojit i s Hitlerem v boji proti Británii. Po vypuknutí druhé světové války ale převládl na obou stranách pragmatismus a jak Židovská brigáda, tak Arabská legie bojovaly po boku Británie.

Po skončení druhé světové války nedošlo ke zrušení omezení přistěhovalectví a docházelo k tragickým událostem, kdy se zoufalí lidé, kteří přežili koncentrační tábory, nedostali z přeplněných lodí (například Exodus nebo Struma), které uvízly v britských blokáдах. Proti britskému vedení narůstal odboj a obě strany se postupně začaly připravovat na válečné řešení vznikající situace. K nejznámějšímu teroristickému činu této doby došlo 22.7.1946, kdy Irgun vyhodil do vzduchu křídlo hotelu Král David.

Zoufalá Británie předložila řešení otázky Palestiny 25.2.1947 Organizaci spojených národů (OSN). Tato organizace vytvořila komisi UNSCOP¹⁰, která se většinou hlasů vyjádřila k rozdělení území na arabský a židovský stát. Hlasování Valného shromáždění OSN ze 29.11.1947 toto formálně potvrdilo. Oběma táborům bylo ale jasné, že hlasováním spor neskončí a směřují k válečnému konfliktu. Organizace a odhodlání byla ale jednoznačně na straně Židů, protože Arabové se jevíli jako nejednotní a řešili svoje vlastní mocenské spory. Toto se stalo typickým jevem pro všechny následující konflikty, které mezi židovskou a arabskou stranou vypukly. Až do britského odchodu z Palestiny 15.5.1948 se stupňovaly teroristické akce obou stran s krvavými následky. Nejkrvavější byl například útok Irgunu a Lechi na

⁹ Čejka, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. Praha : Grada, 2011.str.29

¹⁰ UNSCOP – The United Nations Special Committee on Palestine

palestinskou vesnici Dejr Jásín nebo odvěta arabských ozbrojenců na lékařský konvoj ve čtvrti Šejch Džara.

Masakr z Dejr Jásín je důležitý i proto, že fakticky rozpoutal jeden z největších problémů izraelsko-palestinského konfliktu a to je otázka palestinských uprchlíků. Násilí vyvolalo strach a během krátké doby uprchlo ze svých vesnic několik stovek tisíc palestinských Arabů. Uprchlíci utíkali do okolních států. Tyto na to ale nebyly připraveny. OSN zřídila organizaci UNRWA¹¹ na pomoc palestinským uprchlíkům. Podle oficiálních údajů z roku 1950 jich bylo 914 000. Velká část z nich se usadila na území dnešního Západního břehu a pásma Gazy. Důsledkem těchto uprchlických vln bylo zániknutí více než 450 arabských vesnic¹².

Moše Dajan v roce 1969 prohlásil: „Židovské vesnice byly vystavěny na místech arabských vesnic. Jména těchto arabských vesnic ani neznáte a já vám to nevyčítám, protože zeměpisné knihy, které se o těchto vesnicích zmiňovaly, již neexistují. Nejen že neexistují tyto knihy, neexistují ani tyto arabské vesnice. V této zemi nebyla vybudována ani jedna osada na místě, kde by předtím nežilo arabské obyvatelstvo.“¹³

Eticky největší problém celého izraelsko-arabského konfliktu právě tady dostává svůj hlavní rozměr. Země bez lidí pro lidi bez země. Tato země ale nebyla bez lidí. Tito lidé neměli dosud svůj samostatný stát a žili buďto v područí a pod nadvládou jiné říše nebo pod vlivem většího arabského státu. Žili si ale svůj obyčejný život ve svých vesnicích po staletí. Tady se na ně tak trochu začalo zapomínat. Izrael si organizovaně šel za svým snem na svobodný stát Židů a okolní arabské státy se chystaly Židy zahnat do moře a urvat si co největší díl území pro sebe, nikoli pro palestinské obyvatele.

¹¹ UNRWA – United Nations Relief and Works Agency

¹² Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 75

¹³ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 75

2. Stát Izrael a vývoj konfliktu o Palestinu

Tato kapitola se bude věnovat největší části práce, tedy vývoji konfliktu od založení státu Izrael až po současnost. Popíšu hlavní válečné konflikty a také pokusy o mírová řešení. Na každé straně budu sledovat i politický vývoj a s tím spojené změny v postoji k formám řešení konfliktu. Součástí bude i snaha pozorovat, jak postupné kroky a války mění život a vnímání obyčejných Palestinců.

2.1. Založení státu Izrael a válka za nezávislost

Stát Izrael byl založen na základě deklarace nezávislosti, kterou podepsala prozatímní státní rada a přečetl David Ben Gurion 14.5.1948 v telavivském muzeu. Stalo se tak pár hodin před oficiálním koncem Britského mandátu Palestina. Ten skončil 15.5.1948. Samostatný Palestinský stát nevznikl. Naopak na území vtrhly jednotky arabských států Egypt, Jordánsko, Irák, Sýrie, Libanon a Saúdská Arábie. Převaha arabských armád byla velká, ale nijak koordinovaná. Motivace byla jiná než u Židů, kteří bojovali o svůj nový domov. Tady se jednalo o snahu „urvat“ co nejvíce území a připojit ke svým státům – zejména Jordánsko. Rozhodně se nejednalo o pomoc palestinským bratřím založit samostatný stát. Na obyčejné palestinské Araby tady vlastně žádná ze zúčastněných stran moc nemyslela a nebrala ohledy. Válka měla dvě fáze, kdy v první se Izrael soustředil na zastavení postupu arabských armád a v druhé na obsazení a upevnění strategických bodů. Obrovskou roli ve vítězství Izraele v této válce sehrálo Československo, které významně zásobovalo nový stát zbraněmi a poskytovalo výcvik zejména pilotů.

Izrael tuto válku nazývá Válkou za nezávislost (Mil-chemet Ha-Acmaut), pro Palestince je to katastrofa (An-Nakba)¹⁴. Arabský stát vůbec nevznikl, protože území, na kterém měl být založen, si rozdělil Egypt (pásmo Gazy), Jordánsko (východní Jeruzalém a Západní břeh) a Izrael (severní Galilea a Negev). Stovky tisíc palestinských uprchlíků se ocitly v uprchlických táborech Libanonu, Sýrie a Jordánska.

¹⁴ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 84

2.2. Období 1949–1967

Po první izraelsko-arabské válce se složení obyvatel Izraele významně měnilo. Arabští uprchlíci nemohli pomýšlet na návrat. Naopak Izrael intenzivně pracoval na přistěhovalecké politice. Z části ho k tomu nutily i změny v přístupu k Židům v arabsko-islámském světě, kde se Židé po vzniku státu Izrael dostávali do vážných problémů. Následovaly operace *Létající koberec*, *Ezdráš* nebo *Nehemjáš*, kdy byli přepravováni do Izraele Židé z Jemenu nebo Iráku. Zcela klíčové bylo také přijetí Zákona o návratu, který zaručoval každému člověku s židovskými kořeny možnost návratu do Izraele a získání občanství.¹⁵ Právo na návrat palestinským uprchlíkům bylo od počátku znemožňováno. Izraelské zákony a vůbec celá politika je značně specifická. Izrael bývá označován jako oáza demokracie mezi arabskými státy, kde vládly spíše autoritativní režimy, když ne přímo totalitní. Je ale nutné zmínit, že pojem demokracie, jak ho vnímáme v Evropě, je v Izraeli poněkud jiný. Politika Izraele by se dala dokonce nazvat demokracie s prvky etnokracie a vlivem teokracie. Už jen samotný název Židovský stát je z hlediska demokracie problematický. Navíc v izraelské politice a v zastoupení v Knesetu hrají významnou roli náboženské strany, ať už sionistické či nikoli, ať aškenázské nebo sefardské. Tyto strany se významně přiklání k halachistickému státu, založenému na tradičním židovském právu Halacha.¹⁶

Situace v Izraeli v prvních letech po založení státu byla více než bouřlivá. Prvním premiérem byl jmenován David Ben Gurion, prvním prezidentem Chajim Weizman. Přesto, že bylo v roce 1949 postupně podepsáno příměří, válečný stav fakticky neskončil a napjatá atmosféra ústila v pokus o atentát na Ben Guriona a zavraždění jordánského krále Abdalláha I., kterého zabil před mešitou Al-Aksá mladý Palestinec.¹⁷ Ani situace palestinských uprchlíků se nezlepšovala. Návrat jim neumožnil Izrael a sousední arabské státy, kde našli útočiště v uprchlických táborech, se k nim nechovaly nikterak přátelsky a spíše je využívaly jako zdroj tlaku k dosažení výhod pro sebe. Pouze Jordánsko jim navíc poskytlo možnost získání občanství. Začalo docházet také k radikalizaci a podpoře ozbrojených útoků a násilí vůči Izraeli. Zejména Egypt v pásmu Gaza cvičil tzv. fidajíny.¹⁸

¹⁵ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009.str.45

¹⁶ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009.str.19-28

¹⁷ Olšer, Břetislav. *Izraelské osudy, tisíc a jedna pravda ve Svaté zemi*. Praha : P3K, 2009.str.149-152

¹⁸ pochází od arabského slova fidá'ij – ten, kdo se obětuje, bojovník, partizán

Situace na Blízkém východě se znovu vyostřila v roce 1956 vypuknutím suezské krize známé jako sinajský konflikt. Egypt znárodnil Suezský průplav a uzavřel pro izraelské lodě Tiranskou úžinu. Británie, Francie a Izrael odpověděly vojenským útokem, kdy byl dobyt Sinajský poloostrov a pásmo Gazy. Na tlak USA a OSN se Izrael ze Sinaje stáhl a vystřídaly ho mírové jednotky OSN mise UNEF.¹⁹ Tato krize ale významně sblížila Izrael a Francii, která doposud podporou minimálně v dodávkách zbraní šetřila.

Významným okamžikem v izraelsko-palestinském konfliktu a v životě Palestinců byl rok 1964, kdy došlo k založení Organizace pro osvobození Palestiny OOP.²⁰ Založení OOP významně podporoval Egypt, naopak Jordánsko bylo proti. I tady se odrážela nejednotnost podpory Palestině. Okolní arabské státy měly vždy na pozadí svých kroků svoje vlastní politické a územní zájmy. Prvním předsedou OOP se stal Ahmad Šugajrí, kterému je připisován výrok o zahnání Židů do moře. Dalším důležitým krokem bylo v roce 1965 založení organizace Fatah.²¹ Tuto organizaci založil Mohammed Jásir Abdal-Raúf Kudwa Al-Husajní s pseudonymem Arafat nebo později Abú Ammár. Tato organizace se brzy připojila k OOP a stala se nejvýznamnější částí. Do čela samotné OOP se Arafat postavil v roce 1969. OOP byla brzy charakterizována jako teroristická organizace, přičemž ona sama násilné akce prezentovala jako oprávněnou obranu proti izraelské okupaci. Postupně se OOP podařilo vybudovat úřednický a politický aparát. Fathi Arafat, bratr Jásira, založil ale třeba i zdravotnickou organizaci Palestinský červený pŕlmesíc. Hlavním dokumentem OOP se stala Palestinská národní charta nebo taky Charta OOP přijatá v roce 1964. Tato charta prohlásila za Palestinský stát celé území bývalého Britského mandátu. Charta nepřijala vznik státu Izrael ani jakékoli sionistické aktivity a dokumenty. Stejně tak označila ozbrojený boj jako jedinou cestu k osvobození Palestiny. Charta byla postupně doplňována, ale naznačila na dlouhou dobu směr, kterým se OOP ubírala a fakticky i směr konfliktu, který se tímto nepřiblížil k hledání mírového řešení, ale spíše k násilí, které bude spouštět odvetné reakce a eskalace se nezastaví. I pozdější egyptský prezident Sadat vyzýval k přehodnocení požadavků do realističtějších rozměrů, ale neúspěšně.

¹⁹ UNEF – United Nations Emergency Force

²⁰ arab. Munazzamat at-Tahrír al-Filastíníja, ang. Palestine Liberation Organisation PLO

²¹ Fatah arab. dobytí, zároveň zkratka Harakat at-Tahrír al-Filastíníj – Palestinské osvobozenécké hnutí

Nejdůležitější a nejznámější frakcí OOP byl bezesporu Fatah, postupně se ale vyčleňovaly další a bohužel většinou radikálnější části. Jmenuji jen ty hlavní jako například Lidová fronta pro osvobození Palestiny, Demokratická fronta pro osvobození Palestiny, Organizace Abú Nidala, Organizace Černého září, Sáika, Arabská osvobozenecská fronta, Palestinská osvobozenecská fronta, Síla 17. V průběhu dalšího času, kdy se jak Fatah, tak celá OOP v rámci pragmatismu odkláněla od násilí a snažila se opravdu s Izraelem jednat, se často Arafatovi vytýkalo, že právě tyto odstěpené a radikální organizace není schopný korigovat, řídit a ovládat. Jejich činy byly mnohdy účelně směřované proti mírovým dohodám a snahám.

2.3. Šestidenní válka, projekt židovských osad

Dalším ozbrojeným konfliktem byla Šestidenní válka. Této válce předcházelo zvyšování napětí mezi Izraelem a sousedními arabskými státy. Egyptský prezident Násir zajistil na OSN stažení jednotek UNEF. Hned poté sem přesunul svoje jednotky a znovu uzavřel Tiranskou úžinu. Bylo jasné, že situace směřuje do vojenského konfliktu. Čekalo se pouze na rozbušku. V Izraeli se k politickému vedení země dostal Moše Dajan a Jicchak Rabin. Oba prosadili preemptivní úder. Tento začal 5.6.1967 překvapivými leteckými údery, kdy izraelské letectvo prakticky zničilo velkou část egyptského a syrského letectva. Izrael se stal pánem vzdušného prostoru. Z důvodu toho, že Násir klamně informoval jordánského krále o vítězství v letecké bitvě, napadlo Jordánsko Izrael. Bylo ale okamžitě odraženo. Byl dobyt celý Západní břeh včetně východního Jeruzaléma a dalších velkých měst jako Ramalláh, Hebron, Betlém. Bylo dobyto pásmo Gazy a celý Sinajský poloostrov. Válka skončila drtivým vítězstvím Izraele, kdy získal třikrát větší území, než byla jeho dosavadní rozloha. Kneset přijal 27.6.1967 novou legislativu anektující dobytá území a chránící posvátná místa. Chrámovou horu už 17.6. vrátil Moše Dajan pod správu islámské nadace waf. ²² Chrámová hora byla a pořád je necitlivějším místem izraelsko-arabského sporu, kdy její posvátnost, jak pro muslimy, tak pro Židy a částečně i pro křesťany, je nedozírná. ²³

²² Čejka, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. Praha : Grada, 2011.str. 118-121

²³ Pavlincová, Helena. *Slovník Judaismus, Křesťanství, Islám*. Praha : Mladá fronta, 1994.str.405

Naštěstí se neprosadily některé radikální myšlenky jako rabína Šlomo Gorena, který chtěl mešity Al-Aksá i Skalní dom strhnout a srovnat se zemí. Tyto návrhy byly nejen zamítnuty, ale jak jsem psal výše, správa byla navracena pod wagf a dosavadní náboženský status qou zachován.²⁴

Šestidenní válka se propsala do další politické propagandy a ta se významně lišila podle strany, která ji interpretovala. Od tvrzení o zoufalé obranné válce až po izraelskou dobytvačnou agresí. Jisté je, že byť tento preceptivní útok je logický a z hlediska obrany Izraele i pochopitelný, dostal Izrael poprvé známku agresora. Samotné OSN vydalo proti anexi dobytých území několik rezolucí a dodnes tato území tvoří základ sporu a dalších násilností. Mezi hlavní dobytá území patří pásmo Gazy (součástí mandátu Palestina, v roce 1948 je obsadil Egypt), Západní břeh (také součástí mandátu Palestina, v roce 1948 obsadilo a anektovalo Jordánsko), Golanské výšiny (nebyly součástí mandátu Palestina, ale území Syrie), Sinajský poloostrov (také nebyl součástí mandátu Palestina, ale Egypta).

Jaký byl vývoj palestinských uprchlíků po šestidenní válce? Palestinci se nacházeli buďto v uprchlických táborech v sousedních arabských zemích nebo na okupovaných územích Izraelem. Obojí vedlo k nárůstu radikalizace těchto lidí, což bylo velice příznivé prostředí pro Fatah a jeho ozbrojené útoky. Situaci významně podcenil i Izrael a nevěnoval humanitární situaci na okupovaných územích dostatečnou pozornost. Co se týče ekonomické situace, nepřinesla okupace obyčejným Palestincům jen zhoršení. Výrazně se jim otevřela možnost získat práci v Izraeli, který je využíval jako levnou pracovní sílu. Paradoxně hlavně při budování židovských osad, ke kterým se později dostaneme.

Po roce 1967 také narostla role OOP, které sídlilo v Jordánsku. Tady ale začal klíčit další velký problém. Do Jordánska mířilo stále více uprchlíků, až uprchlíci převážili původní jordánské obyvatelstvo. Jordánský král se obával o svůj vliv na úkor rostoucího vlivu OOP. Radikalizace se nedotýkala jen části nacionalistické společnosti, ale čím dál více se prosazoval i náboženský fundamentalismus.

Po Šestidenní válce se rozjel další velký projekt, který nejenže nezlepšil izraelsko-arabský konflikt, ale stal se jedním z největších překážek pro jeho mírové řešení do budoucna a je jím doposud. Tímto projektem byla výstavba židovských osad na okupovaných územích. Byť je celý problém osad a jejich dalšího rozmachu

²⁴ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009. str.235-248

připisován izraelské pravici, začala s ním paradoxně levice a vláda vedená Levy Eškolem. Vznik osad umožnilo budování vojenských základen na strategických místech. Civilisté je pak následovali a pod jejich ochranou budovali osady a města. Zatímco budování vojenských základen není v rozporu s mezinárodním právem, osadnictví určitě ano, protože mimo jiné významně omezilo svobody původního arabského obyvatelstva. Osady se zakládaly pragmatické, které osídlovali zejména noví přistěhovalci, protože je motivovala izraelská vláda výhodnými podmínkami pro život. Typickým příkladem takové osady je třeba Ma'ale Adumim východně od Jeruzaléma. Tito obyvatelé většinou o izraelsko-palestinském konfliktu neměli moc ponětí. Těchto výhodných podmínek využívali i charedim, pro jejichž početné rodiny a omezené příjmy představovaly lepší podmínky pro život. Tvořily se ale i osady ideologické jako jsou například Kirijat Arba nebo Kfar Tapuch. Tyto osady zakládali většinou přívrženci extrémistických hnutí Kach nebo Kahane Chaj, vycházejících z učení rabína HaKohena Kooka a jeho syna Cvi Jehudy Kooka.²⁵ Učení směřuje k Velkému Izraeli včetně Judeje, Samaří a Gazy tzv. Ješa.²⁶ Z tohoto učení vzniklo jedno z nejradikálnějších hnutí osadníků Guš Emunim pod vedením Moše Levingera. Guš Emunim (Blok věrných) je nejznámější radikální hnutí izraelských osadníků. Oficiálně vzniklo v roce 1974 po Jom Kipurské válce, o které budu psát později. V rámci ucelenosti bloku o osadnické politice se ale o tomto hnutí zmíním hned. Hnutí bylo v počátcích spojováno se stranou Mafdal. Postupně se od ní ale odklonilo a později vystupovalo dokonce proti ní. Ideologický základ tohoto hnutí byl charismatický, mesianistický, religiózní a fundamentalistický. Postupem času si vytvořili výkonný sekretariát, operační štáb a radu. Stala se z nich významná organizace podporující tisíce osadníků. Až na světlé výjimky bylo hnutí velice radikální a uchýlovalo se k terorismu proti Palestincům a Arabům obecně. Jednou z těchto výjimek byl například rabín Menach Froman z osady Tekoa, který byt spoluzakládal Guš Emunim, snažil se o mírový dialog a dokonce se setkával i s hnutím Hamás třeba šejchem Jásínem.²⁷ V čele s Mošem Levingerem hnutí prosazovalo strategii usadit se nezákonně na vybraném místě a donutit vládu osadu uznat. Běžnou praxí bylo zatajování a falšování. Aktivní byla i Levingerova žena

²⁵ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009. str. 181-213

²⁶ Ješa, Izraelská zkratka heb. slov Jehuda, Šomron, Azza. To jsou biblické názvy dnešního Západního břehu – Judea, Samaří a Gaza

²⁷ viz rozhovor s rabínem Fromanem Jazairiová, Pavla. *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael*. Praha : Radioservis,a.s., 1999.str. 99-104

Mirjam, která proslula obnovou židovské komunity v Hebronu, kde spolu s dalšími sedmdesáti ženami obsadila dům ve starém hebronském městě a odmítla odejít. Sám Levinger byl v roce 1990 obviněn z vraždy Palestince a uvězněn. Hnutí se následně významně umírnilo a dnes nehraje už zásadní roli.²⁸

2.4. Opotřebovací válka, Černé září a Jom Kipurská válka

Ani po skončení Šestidenní války se vztahy Egypta a Izraele nezlepšily a až do roku 1970 probíhala tzv opotřebovací válka. Egypt významně podporovaný SSSR se snažil dobýt zpět Sinaj a nezřídká proti izraelským letounům startovaly MIG21 se sovětskými piloty. Navrhovaný mírový Rogersův plán se pro obě strany stal nepřijatelný. Změnu postoje způsobil hlavně nový egyptský prezident Anwar Sadat, který nastoupil po smrti Násira. Egypt zbavil sovětského vlivu a posunul ho prozápadním směrem.²⁹ V roce 1970 to vedlo k uzavření příměří s Izraelem. I v Izraeli se změnila politická situace a po třiceti letech vlády levice se do čela země postavil pravicový blok Likud. Z hlediska Palestinců byla významným krokem volba Arafata do čela OOP v roce 1969. Tento ze svého exilu v Jordánsku neustále napadal Izrael a vyústilo to v otevřenou bitvu u Karame.

Přítomnost OOP a Palestinců v Jordánsku obecně se stávala neudržitelnou. Ozbrojené palestinské jednotky se stávaly státem ve státě bez jakékoli kontroly jordánského krále. Ten se situace čím dál více obával a vše vyústilo v tzv. Černé září. Paradoxně tak Izrael a Jordánsko sblížil společný problém v podobě Palestinců. V únoru 1970 situace eskalovala k ozbrojeným potyčkám mezi jordánskými vojáky a palestinskými ozbrojenci. Došlo k pokusu o atentát na samotného krále Husajna a když pak frakce OOP vyhodila do vzduchu tři unesená letadla na jordánském letišti, vyhlásil král stanné právo. Pod záminkou ochrany palestinských uprchlíků vtrhla do Jordánska syrská armáda, která opět sledovala spíše vlastní zájmy. Když se ale na pomoc přiblížily izraelské letouny, rychle se stáhla. Ostatní arabské státy se snažily tuto občanskou válku ukončit a Arafata donutily podepsat dokumenty k ukončení bojů. Frakce OOP ji však nerespektovaly a válku ukončila až jordánská armáda, která zlikvidovala všechna centra palestinských militantů. Většina ozbrojenců uprchla do

²⁸ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009.str. 210-213

²⁹ Sadatova politika infitáh – otevření se, přinesla ekonomické reformy a volný trh

jižního Libanonu a problém se fakticky přesunul do dalšího státu. Po Černém září došlo k ještě větší radikalizaci některých frakcí OOP, které se nově zaměřily na terorismus celosvětový a typickým činem byly únosy letadel. Známy je také smutný případ únosu a smrti izraelských sportovců na olympiádě v Mnichově, jejíž odvetou byla likvidace palestinských teroristů v celém světě.³⁰ Arafat si uvědomoval, že pokud má mít naději na úspěch, musí s ním státy jednat, a proto se musí odklonit od terorismu. Byť nikdy nebyl nakloněn komunismu, z důvodu toho, že západ podporoval Izrael, byl jeho příklon východním směrem pragmatický. V roce 1974 se poprvé objevil na zasedání OSN a dále cestoval a snažil se upozorňovat na palestinskou věc.

Další válkou a tentokrát velice nečekanou pro Izrael byla válka Jom Kippurská, která vypukla 6.10.1973 při nejvýznamnějším židovském svátku Jom Kippur neboli Den smíření. Egypt překročil Suezský průplav a rozbil Bar Levovu pevnostní linii. Ve stejnou dobu na Golanských výšinách zaútočila syrská armáda. Jordánsko se války odmítlo účastnit a král Husajn dokonce před útokem varoval premiérku Meirovou. V prvních dnech byl Izrael otřesený a ve velkých problémech. Díky dodávkám zbraní z USA se mu ale podařilo rychlý postup zastavit a naopak podniknout protiofenzivu. Izraelské jednotky prolomily zpět frontu na Golanech a překročily zpět Suezský průplav. V době podepsání příměří 11.11.1973 byl na tom územně Izrael vlastně mnohem lépe než před válkou. Jednotky se nacházely 101 km od Káhiry. Po válce se ujal klíčové role ve vyjednávání Henry Kissinger. Zavedl tzv. kyvadlovou diplomacii, při které se mu povedlo dosáhnout stažení nepřátelských armád a vůbec poprvé přivedl k jednomu stolu Izraelce, Syřany, Jordánce a Egyptany. Start těchto jednání je velice důležitým odrazovým můstkem k pozdějším mírovým dohodám.

2.5. Počátek mírových dohod, Camp David a invaze do Libanonu

První z těchto mírových dohod byla dohoda z Camp Davidu. Co jí předcházelo? V Izraeli se do vedení země dostala pravice a strana Likud, kterou vedl Menache Begin. V USA se stal prezidentem Jimmy Carter, který měl velký zájem na

³⁰ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 142-143

řešení blízkovýchodního konfliktu. V Egyptě byl u moci pokrokový Anwar Sadat. Ten také udělal první významný krok, když přiletěl 19.11.1977 do Izraele, promluvil v Knesetu, navštívil památník Jad Vašem a pomodlil se v Jeruzalémě. O několik týdnů později mu návštěvu vrátil i Menache Begin. Vztahy byly urovnány a mírová dohoda slavnostně podepsána 26.3.1979 ve Washingtonu před Bílým domem. Oba státníci navíc dostali Nobelovu cenu za mír. Jak to bohužel bývá, mírotvorci většinou draze zaplatí. Begin byl v Izraeli označen za zrádce, protože vrátil Sinaj, Sadat zaplatil cenu nejvyšší, protože byl zabit 6.10.1981 egyptskou radikální opozicí. Mírová cesta ale byla započatá.

Dalším ozbrojeným konfliktem byly invaze do Libanonu. Jaká cesta k nim Izrael dovedla a co přinesly? Libanon se od ostatních arabských států vždy lišil. Jeho hlavní část tvořili arabští křesťané. Dále tam byly zastoupené komunity sunitské a šíitské. Už od dob francouzského mandátu zajišťovala ústava náboženskou paritu. Prezident je maronitský křesťan, předseda parlamentu šíitský muslim a premiér sunnita. Díky stabilitě a neutralitě se v Libanonu dařilo dosahovat hospodářského úspěchu a dostal přezdívku Švýcarsko Orientu. I vztahy s Izraelem měl Libanon jiné než ostatní arabské státy. V roce 1948 se sice přidal k invazním vojskům v první arabsko-izraelské válce a po válce přijal více než 110 000 palestinských uprchlíků, ale dalších válek už se neúčastnil. Uprchlíky ale nadále přijímal. Stejně jako v Jordánsku to mělo ale významný vliv na změnu společnosti a demografické změny. V okolí Bejrútu vznikaly obrovské uprchlické tábory. Poté, co byla OOP vyhnána z Jordánska, přemístila se do jižního Libanonu a s ní ozbrojené frakce a milice. Svoje operace pak podnikaly přímo z uprchlických táborů. Zatímco křesťané a jejich Falangistická strana chtěli omezit činnost OOP, muslimové jim chtěli nadále otevřeně pomáhat. Napětí narůstalo a když se změnilo v masakrování obyčejných lidí na jedné i druhé straně, vypukla v roce 1975 občanská válka. Do konfliktu se zapojila i Sýrie a stejně tak Izrael, který podporoval stranu Falangistů. Libanon byl fakticky rozdělen na dvě části oddělené tzv. zelenou linií. Změnil se v zemi, kde si různé frakce vyřizovaly účty a docházelo k nemilosrdnému zabíjení.³¹

Z důvodu toho, že palestinské útoky ze severní hranice sílily, a dokonce docházelo i k vyloďování členů Fatahu v Izraeli, kde páchali teroristické akce, spustil Izrael v roce 1978 vojenskou akci Litani, kdy obsadil jižní Libanon, aby si ochránil

³¹ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 151-154

hranice. Na tlak OSN, která do oblasti vyslala pro zajištění kontroly jednotky UNIFIL³², se Izrael stáhl. Dál svůj vliv v oblasti udržoval podporou Jiholibanonské armády. Situace v Libanonu se ale neuklidnila a do hry vstoupil nový významný hráč, hnutí Hizballáh.

Politicko-vojenská organizace libanonských šíitů Hizballáh³³, byla založena v roce 1982. Vojenské křídlo podniká násilné akce proti Izraeli, civilní křídlo provozuje sociální služby jako provoz nemocnic, škol atd.

Vzhledem k tomu, že násilí proti Izraeli vedené z Libanonu neustávalo, podnikl Izrael v roce 1982 další vojenskou operaci s názvem Mír pro Galileu pod vedením Ariela Šarona. Původní cíl zajistit 40 kilometrů bezpečnostního pásma, ze kterého budou vytlačeni palestínští radikálové, vedení postupně změnilo a izraelské jednotky se dostaly až k Bejrútu, který ostřelovaly. Velkou částí obětí tohoto útoku byli bohužel civilisté. Válka byla oficiálně ukončena 1.9.1982 za podmínek odchodu OOP do Tuniska a stažení syrských jednotek z oblasti. Klid do Libanonu to ovšem nepřineslo a trpěli jako vždy hlavně nevinní civilisté jako například při odvetných akcích falangistických jednotek na uprchlické tábory Sabra a Šatíla, kde došlo k masakru, kterému přihlížela izraelská armáda a byť mohla, nezasáhla. Hlavním motorem násilností v Libanonu se stal Hizballáh a jeho teroristické akce po celém světě. Klid měla přinést Taifská dohoda, která pozměnila původní státní konsensus, nicméně nestalo se a násilí pokračovalo.

Boje mezi Izraelem a Hizballáhem neustávaly a přišly další operace jako například Hrozny hněvu v roce 1996. Až v roce 2000 došlo k úplnému stažení izraelských vojáků z Libanonu.

Celkově ale akce v Libanonu zapůsobily na společnost v Izraeli, začaly sílit hlasy po tom, aby se bezpečnost nebránila silou, ale mírovým řešením. Zakládaly se politické i nepolitické organizace, které se snažily prosazovat mír. Velký vliv na to mělo i politické vedení Izraele. Zjednodušeně by se dalo říct, že levice, hlavně Strana práce, byla mírovým jednáním s Palestinci více otevřená a pravice, zejména Likud, prosazovala silové řešení a malou ochotu ke kompromisům. Ale je to opravdu velmi zjednodušené tvrzení a neplatí vždy. Jak už jsem napsal, první osady podporovala levice, a naopak evakuace osad na Sinaji nebo v pásmu Gazy startovala pravice. Politická situace Izraele je zkrátka specifická nejenom tím, že velkou váhu mají

³² UNIFIL – United Nations Interim Force in Lebanon

³³ Hizballáh (Strana Boží) správnější Hizbu Alláh nebo Hizbu 'lláh

náboženské strany, ale i tím, že se několikrát měnil volební systém, kdy po určitou dobu měli přímou volbu premiéra a třeba pro vstup do Knesetu uzavírací klauzuli 1,5%, což umožňovalo vstup i malým uskupením a stranám. Vláda se pak většinou musela opírat i o radikální malé strany.³⁴ Zastřešující nepolitickou organizací všech mírových snah se stala Šalom Achšav.³⁵

2.6. První intifáda, mírový proces, dohody Oslo a Oslo II.

Osmdesátá léta byla ve vztahu k mírovému procesu velice komplikovaná. OOP v exilu v Tunisku bylo v izolaci od běžných Palestinců, navíc se Arafatovi nedařilo držet pod kontrolou různé frakce, takže docházelo ke krvavým teroristickým útokům. S OOP tedy nechtěl jednat ani Peres jako premiér za Stranu práce, ani jeho nástupce Jicchak Šamir za Likud. Stejný postoj zastávaly i USA, takže se OOP ocitalo mimo hru. Napětí mezi Palestinci na Západním břehu a v pásmu Gazy narůstalo. Vysoká nezaměstnanost a vlastně frustrace z toho, že ani OOP ani ostatní arabské státy jim nepomáhají, plus složité podmínky při cestování a mnohahodinové čekání na kontrolních stanovištích podpořené mnoha represemi ze strany Izraele a postupující budování osad na jejich původních územích v nich významně bublalo. Poslední pověstnou kapkou bylo narůstající násilí ze strany izraelských extrémistů, kdy se pokusili vyhodit do povětří mešitu na Chrámové hoře, čemuž zabránila izraelská tajná služba. Další případy ale dopadly krveprolitím. Jako např. útok na arabský autobus v Jeruzalémě, útok izraelských vojáků na Palestince v pásmu Gazy a vražda palestinské školačky židovským osadníkem. Ty rozpoutaly nevídané lidové povstání nazvané *intifáda*.

Intenzita a masovost tohoto povstání překvapila nejen Izrael, ale i OOP v Tunisku. Izrael nepřipravený na takovouto akci reagoval v prvních chvílích nekoordinovaně a jednotkám chodily nejednotné příkazy. Pro udržení pořádku přispěchala na pomoc armáda a zásahy byly velmi tvrdé. Ukončení intifády se nedá přesně stanovit, ale bývá uváděn termín podpisu mírových dohod z Osla v roce 1993. První intifáda znamenala pro Palestince a jejich společnost mnoho změn. V první řadě nárůst palestinské národní identity a hrdosti. Dále odpojení od závislosti na okolních

³⁴ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009.str. 19-58

³⁵ výčet dalších organizací <https://blizky-vychod.blogspot.com>, odkaz ze dne 22.2.2023

arabských zemích a vlastně i na vedení OOP daleko v Tunisku. Celkově OOP a hlavně Fatah ztratil vliv na Západním břehu a hlavně v pásnu Gazy. Do popředí se nám dostala nová strana Hamás a Palestinský islámský džihád.

Hamás,³⁶ stejně jako Hizballáh, má křídlo civilní, které zastřešuje školství, pomoc chudým Palestincům, sociální činnost, tak křídlo vojenské,³⁷ které má na svědomí mnoho teroristických činů. Hamás při terorismu nerozlišuje mezi vojenským a civilním cílem. Duchovním vůdcem Hamásu byl šejch Ahmad Izmaíl Jásín. Zejména v pásnu Gazy popularita Hamásu přerostla Fatah a dostal se do vedení.

Palestinský islámský džihád má za cíl osvobodit Palestinu a zničit Izrael. Co do oblíbenosti u Palestinců oproti Hamásu výrazně zaostává.

Přiblížení mírovému procesu přišlo v roce 1988, kdy OOP v čele s Arafatem na půdě OSN v Ženevě pronesl projev, kde odsoudil terorismus, uznal stát Izrael a potvrdil zájem a otevřenost jednat. Toto mu otevřelo dveře v USA, kde ho začali brát jako partnera k jednání. Následně ale udělal obrovsky chybný krok, když se v roce 1990 při operaci Pouštní bouře postavil na stranu Sadáma Husajna. Všechny arabské země a stejně tak USA Husajnův útok na Kuvajt odsoudily a Arafat tak jako jediný zůstal na druhé straně.

Devadesátá léta jsou jednoznačně ve znamení mírového procesu a v Izraeli dobou Jicchaka Rabina. I on sám musel projít změnou pohledu a přístupu. Od vojáka po diplomata. Od prohlášení, které mu bývá často připisováno „Lámejte jim kosti“³⁸ až po „Je nám souzeno žít společně na stejné půdě, ve stejné zemi. My, vojáci, kteří jsme se vrátili z bitev poskvrněni krví..., vám dnes pravíme: Už dost bylo krve a slz. Dost!“³⁹.

USA se po pádu železné opony angažovaly mnohem významněji v otázce Blízkého východu a možnosti mírového řešení. Izrael stále tvrdošijně odmítal jednat s OOP a to i přes tlak USA, které k tomu využívalo i sankce. Mírová konference v Madridu 30.10.1991 byla nakonec zahájena, protože se podařilo USA přesvědčit Arafata, že bude bez něho, ale se zástupci Palestinců z okupovaných území. Účastnily se jí hlavy států nejen Izraele, ale i všech sousedních arabských zemí. Probíhala za vzájemné nedůvěry a nic zásadního nepřinesla, přesto to byl obrovský krok k dalším

³⁶ Hamás (Nadšení) zkratka pro Harakat al-Muqáwama al-Islámíja – Hnutí Islámského odporu

³⁷ Brigády mučedníka Izz ad-Dína al-Kasáma, zkráceně Brigády Kasám

³⁸ bývá mu připisováno toto prohlášení v době první Intifády, kdy zastával post ministra obrany

³⁹ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 183. Původně citováno podle: Clinton, W.J. *Můj život*, Praha 2004, str. 621

schůzkám a jednáním, které po ní následovaly a jako jedno z hlavních témat řešily otázku palestinských uprchlíků.

Na straně Izraele došlo k významné politické změně, kdy Šamirovu pravicovou vládu vystřídala po volbách v roce 1992 vláda Strany práce v koalici se stranou Merez a Šas. Ústředním heslem bylo „Území za mír“. Prvním větším krokem bylo zrušení zákazu jednat s OOP. Izrael si uvědomil, že vhodnějším partnerem než radikální Hamás, bude pragmatický Arafat v čele OOP. V USA byl zvolen prezidentem Bill Clinton, který se v otázce mírových jednání Izraele a Palestinců také chtěl významně angažovat. Místem pro jednání o míru bylo Norsko, kde za palestinskou stranu vedl tým Mahmúd Abás a izraelskou Josi Bejlin, který jednání přenechal dvěma izraelským historikům.⁴⁰ Arafat a Rabin byli do jednání zapojeni až v závěru. Historickou dohodu podepsali před Bílým domem ve Washingtonu Rabin a Peres s Arafatem 13.9.1993 a samotná dohoda nesla název Dohoda z Osla. Oficiální název byl Deklarace principů přechodné samosprávy⁴¹ a součástí byly i Dopisy o vzájemném uznání. Byla sjednána Palestinská národní samospráva na dobu pěti let na území města Jericho a větší části pásma Gazy. Palestinská autonomie se týkala vzdělávání, daní, kultury, turismu a civilní ochrany. Tu měla zajišťovat palestinská policie. Byly sjednány i další cíle budoucích vyjednávání.

Velice brzy po podepsání dohody začalo být jasné, že další posun bude velice složitý. Vyjednávací týmy sice intenzivně pokračovaly v hledání konsensu, ale dostaly se do slepých uliček při ožehavých tématech jako nedělitelný Jeruzalém nebo budoucnost židovských osad. Problém řešily obě strany i na vlastní politické scéně. Na autonomních územích nestačila palestinská policie na Hamás a další teroristické frakce, které smlouvy z Osla neuznaly a dál podnikaly teroristické akce. I proti Rabinovi se zvedla vlna kritiky zejména ze strany opozice, kterou vedl jestřáb Netanjahu. Obrovským spouštěčem vzájemného kola násilí byl 25.2.1994 masakr Barucha Goldsteina, který v hebronské Svatyni patriarchů zabil 29 muslimů a dalších mnoho zranil, než byl sám zabit. Přesto, že Izrael incident odsoudil a vyšetřil a zakázal stranu Kach, ve které byl Baruch členem a současně byli v Hebronu rozmístěni mezinárodní pozorovatelé mise TIPH⁴², Hamás a ostatní radikálové dostali záminku ke krvavým odvetám. Mírový proces byl zpomalen. Nová taktika Hamásu, kterou byli

⁴⁰ byli jimi Dr. Jair Hirschfeld z univerzity v Haifě a Dr. Ron Pundak z Hebrejské univerzity

⁴¹ úplné znění např. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/dop.html>, odkaz ze dne 23.2.2023

⁴² TIPH – Temporary International Presence in the City of Hebron

sebevražední atentátníci, nesla s sebou odvetné útoky izraelských vojenských sil a hlavně zhoršení ekonomické situace běžných Palestinců, kteří doposud pracovali v Izraeli. Ten se ale čím dál více raději obracel na pracovní síly do Asie.⁴³

V době, kdy násilnosti vrcholily, byla 14.10.1994 udělena Nobelova cena za mír Rabinovi, Peresovi a Arafatovi. Ve stejném roce byla podepsána dohoda o odchodu izraelských jednotek z Gazy a Jericha a Arafat se stal prezidentem Palestinské samosprávy a přestěhoval se z Tuniska do Gazy. Stejně tak byla 26.10.1994 podepsána izraelsko-jordánská mírová smlouva.

Dalším velkým krokem byla dohoda Oslo II., která byla podepsána 28.9.1995.⁴⁴ Týkala se Západního břehu a ke Gaze a Jerichu přibyla samospráva i pro města Ramalláh, Betlém, Džanín, Tulkarem, Kalkílija a Nábulus. Západní břeh byl rozdělen do tří zón a pro každou zónu bylo stanoveno, co se v ní bude dít a jaký s tímto územím má být další postup a harmonogram. Na obou stranách smlouva opět vyvolala obrovskou vlnu kritiky. Arafat se dostal do konfliktu nejen s radikály, ale i částí svých vlastních spolupracovníků. Rabin a Peres byli pod tlakem opozice v čele s Netanjahuem a Šaronem. Stejně tak radikálních osadníků a náboženských autorit za to, že předávají biblická území Palestincům. Vlna nenávisti vůči Rabinovi a Peresovi vyústila v hrůzný čin, kdy se 4.11.1995 konala na náměstí Králů v centru Tel Avivu obrovská demonstrace na podporu mírové procesy. Poté co skončili hlavní řečníci Rabin a Peres a celý dav si s nimi zazpíval Píseň míru, vytáhl mladý student Jigal Amir zbraň a třikrát vystřelil na Rabina, který sestupoval po schodech dolů. Rabin po převozu do nemocnice zemřel. Jigal vypověděl, že postupoval podle náboženského práva Halacha, kdy někteří rabíni označili Rabina slovy *rodef* nebo *moser*, což jsou nejtěžší obvinění a opravňují zabít takového člověka bez soudu. Po smrti Rabina se mírový proces výrazně zpomalil a po roce 2000 se fakticky zastavil. I přes podepsání několika dalších dohod, žádná už nebyla důležitostí podobná dohodám z Osla.⁴⁵ Atentát na Jicchaka Rabina byl dalším činem, kdy mírotvůrce musí zaplatit za svoje činy daň a cenu nejvyšší. Jak příznačné jsou fotky textu Písně míru, kterou měl Rabin v náprsní kapse a je prostřelená smrtící kulkou a potřísněná Rabinovou krví. Smutně a zároveň krásně poslední chvíle popsal Šimon Peres.

⁴³ v roce 1987 pracovalo na v Izraeli 70% Palestinců z Gazy, v roce 1993 už jen 23% a o rok později jen 11%

⁴⁴ úplné znění např. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/interim.html>, odkaz ze dne 24.2.2023

⁴⁵ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009.str. 244-248

„Rabin byl opravdu upřímně překvapen. Nepamatuji si, že bych jej kdy viděl vypadat šťastněji. Možná šlo o nejradostnější den jeho života. Pracovali jsme spolu už několik desetiletí, ale ještě nikdy jsem ho neslyšel zpívat. Teď se zničehonic přidal ke zpěvu Písně míru (Shir I' shalom), jejíž text měl vytištěný na listu papíru.“⁴⁶

Po Rabinově smrti ho v premiérském křesle vystřídal právě Šimon Peres. Naprosto nepochopitelně nevyhlásil předčasné volby, ve kterých by ho izraelská společnost šokovaná Rabinovou smrtí jednoznačně podpořila, ale soustředil se dál na vyjednávání míru zejména se Sýrií. To se ukázalo jako fatální politická chyba. Mezitím se částečně dařilo naplňovat program smluv z Osla. Na palestinském území se na začátku roku 1996 konaly první volby, které jasně vyhrál Fatah, protože jediný vážný konkurent Hamás volby bojkotoval. Prezidentem se přesvědčivě stal Arafat, i když velkým překvapením bylo, že se našel protikandidát, a to žena Samiha Chalílová.⁴⁷ Přesto, že Palestinská národní rada odhlasovala anulaci sporných bodů charty OOP (zejména zničení Izraele), násilí nepolevovalo. Jak Hamás, tak Hizballáh podnikaly neustále teroristické akce, na které Izrael odpovídal odvetnými reakcemi. Těsně před volbami v roce 1996 tak Peres dal zelenou akci Hrozny hněvu, která měla zastavit ostřelování raketami z Libanonu. Akce skončila fiaskem, kdy byla zabita spousta civilistů a raketa zasáhla i budovu OSN. I díky této akci nepodpořili ve volbách Perese izraelští Arabové (180 000 hlasů). Současně se podařilo Netanjahuovi dostat na svou stranu charedim a náboženské strany. Díky přímé volbě premiéra vyhrála volby strana Likud a premiérské křeslo Netanjahu. Od začátku byl směr této vlády v mírovém procesu jiný. Osadníkům se dostalo velké podpory a výstavba byla obnovena. Schválilo se otevření Hasmonejovského tunelu těsně u Chrámové hory. Mírový proces úplně nezastavili, ale významně ho zpomalovali. Přesto došlo k podpisům dvou významných dokumentů Hebronského protokolu⁴⁸ a Memoranda od Wye River⁴⁹, které upravovalo další území ve třech zónách na Palestinském území. Toto Memorandum a aféra Bar-one (Bibi-gate)⁵⁰ se staly Netanjahuovi osudnými a ve volbách v roce 1999 ho porazil Ehud Barak.

⁴⁶ **Peres, Šimon.** *Není místa pro malé sny.* Praha : Aligier, 2018. str.198

⁴⁷ založila v roce 1965 společnost Obnova rodiny, sociální a charitativní organizaci v Palestině <http://www.inash.org>, odkaz ze dne 25.2.2023

⁴⁸ úplné znění <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/hebprot.html>, odkaz ze dne 25.2.2023

⁴⁹ úplné znění <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/wye.html>, odkaz ze dne 25.2.2023

⁵⁰ zvolení do funkce generálního prokurátora Roniho Bar ona, přítele ministra spravedlnosti Arieho Deriho, výměnou za slib zastavení jeho trestního stíhání.

Jaká byla situace obyčejných Palestinců, kterou ve své práci sleduji? Změnil se jim život zavedením Palestinské samosprávy? Po velkém očekávání přišlo velké zklamání. Arafat i jeho blízcí spolupracovníci výrazně zbohatli a stavěli honosné vily v Gaze a vedli opulentní a nákladný život. Kritika nebyla přípustná a opozice byla ihned umlčena. Korupce a zneužívání finančních prostředků na podporu běžných Palestinců byla na denním pořádku. Životní styl a možnosti se jim nijak významně nezlepšily.

2.7. Druhá intifáda, Road map for peace, stažení z pásma Gazy

Do Ehuda Baraka se vkládaly velké naděje na obnovu mírového procesu. Sám Barak se snažil o kompromisy i na izraelské politické scéně a přizval do vlády třeba stranu Šas, aby zmírnil spory sekulárních a religiózních Izraelců. Prvním krokem v mírovém procesu bylo stažení izraelských vojáků z Libanonu a snažil se oživit i mírová jednání se Sýrií. Velkým krokem měly být rozhovory Baraka a Arafata pod záštitou Clintona v Camp Davidu. Barak nabídl opravdu hodně. Nejvíce ze všech premiérů Izraele. Arafat byl ale až nepochopitelně tvrdý a neschopný jakéhokoli kompromisu. Tím celé snahy skončily nezdarem a ústily do nové vlny násilí. Poslední pověstnou kapkou byla 28.9.2000 procházka Ariela Šarona na Chrámovou horu. Byť prohlašoval, že jde o poselství míru, doprovázela ho asi tisícovka vojáků a muselo být všem dopředu jasné, jaká tato provokace bude mít u Palestinců dohru. Následná vlna násilí a nepokojů se nazývá druhá intifáda nebo také intifáda Al-Aksá.⁵¹ Příčin této druhé intifády je celá řada. Od smluv z Osla v roce 1993 do propuknutí druhé intifády se nepodařilo zastavit násilí teroristických skupin např. Hamás, Hizballáh. Odvety ze strany Izraele byly spíše aktem kolektivní viny a trpěli i civilisté. Stejně tak nepolevila osadnická politika Izraele a třeba Jeruzalém tyto osady fakticky obklopily. Bylo tedy jasné, že Jeruzalém je nedělitelný. Významně také klesala životní úroveň Palestinců, ekonomika se propadala a rostla nezaměstnanost. Frustrace ze zneužívání finanční podpory Arafatem jsem už zmiňoval.

⁵¹ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022. str. 213

Vlna násilí byla mnohem silnější než při první intifádě. Zabití malého chlapce Mohammeda al-Dura⁵² nebo zlynčování dvou izraelských vojáků v Ramalláhu⁵³ byly emotivním nábojem pro obě strany. Ani přes další snahu Billa Clintona se mírový proces znovu nastartovat nepodařilo a v Izraeli navíc ve volbách v roce 2001 zvítězil Ariel Šaron, který je známý svým nesouhlasem mírových dohod z Osla.

Významnou událostí nejen v izraelsko-palestinském sporu, ale situací ve světě obecně, byly útoky na USA z 11.9.2001. Sám Usáma bin Ládín prohlašoval, že USA nebudou žít v klidu, dokud nebude v Palestině mír, protože USA podporují Izrael a ten může za utrpení Palestinců. Vzhledem k chybě a podpoře Sadáma v minulosti, nemohl si Arafat dovolit další pochybení, tak útoky odsoudil. Stejně tak postupovaly i další arabské státy.

Násilí v době druhé intifády se oproti první, kde hlavními zbraněmi byly kameny a zápalné láhve, změnilo a zvýšilo na brutalitě. Typické byly výbušné opasky, rakety Kasám, sebevražedné mise, do kterých byly zapojovány i ženy a děti. Odvety Izraele byly nekompromisní a trpěli tím hlavně civilisté. Akce vykazovaly jasné prvky kolektivní viny. Docházelo k ničení infrastruktury, civilních a sociálních objektů a jediného palestinského civilního letiště. Výsledkem byl růst a radikalizace různých skupin na palestinském území. Obětí na obou stranách bylo za druhé intifády více než 4,5 tisíce.⁵⁴

I během druhé intifády Izrael pokračoval v tzv. mimosoudní likvidaci čelních představitelů terorismu. Podařilo se tak zlikvidovat např. vedení Hamásu šejcha Jásina a Abdela Azíze Al-Rantíssího. Hamás celkově u Palestinců významně posiloval. Nebyl tak zkorumpovaný jako Arafat a jeho Fatah a OOP. Zaměřoval jedno svoje křídlo na sociální sféru a pomoc potřebným. V druhé intifádě se významně zhoršila situace na palestinském území. Spousta Palestinců, kteří pracovali v Izraeli, ztratila práci. Dva miliony Palestinců žilo na pokraji chudoby. Nezaměstnanost vyšplhala na 50% a v pásnu Gazy až na 70%.⁵⁵

⁵² Dvanáctiletý chlapec byl zastřelen při přestřelce a jeho otec postřelen, když ho bránil vlastním tělem. Vše zachytily kamery francouzské televize

⁵³ Dva izraelské vojáci byli zajati palestinskou policií a odvezeni na stanici. Tam později vtrhl dav a vojáky ubil a vyhodil z okna. Také tento incident byl nafilmován

⁵⁴ více na <https://www.btselem.org/statistics>, odkaz ze dne 25.2.2023

⁵⁵ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022. str. 230

Operace Duha navíc zlikvidovala velké množství podzemních tunelů, kudy se pašovaly do Gazy nejen zbraně, ale i potřeby běžného života. Hamás přehodnotil svoje stanoviska a začal se více angažovat v politickém životě.

Další snahy o mírový proces se objevovaly z různých stran. Velice zajímavá byla iniciativa saudského korunního prince Abdalláha, kterou prezentoval na summitu v Bejrútu v roce 2002.⁵⁶ Plánem, který se objevil v roce 2002, byl Road map for peace, který vznikl za podpory OSN, EU, USA a Ruska.⁵⁷ Celý projekt Road map měl díky tomuto kvartetu velký mezinárodní vliv a projevil se i v tlaku na změny přímo v Palestinské samosprávě. Prvním významným krokem bylo zřízení funkce premiéra a dočasná palestinská ústava. Obojí omezovalo moc Arafata. Stejně tak na setkání blízkovýchodních představitelů na summit do jordánské Akaby dostal pozvánku nový palestinský premiér Mahmúd Abbás a Arafat pozván nebyl. Mocenský boj na palestinském území se rozjel na plné obrátky. Abbás nakonec odstoupil a vystřídal ho Ahmad Kurája.

V roce 2002 se objevily informace o výstavbě bezpečnostní bariéry, která měla oddělit Západní břeh od Izraele stejně tak, jako tomu už delší dobu bylo v případě pásma Gazy. Kontroverzi vzbudila hlavně linie, kde měla vzniknout. Šaronova vláda bariéru nezamýšlela v duchu zelené linie, tedy hranice Západního břehu po Šestidenní válce, ale na mnoha místech zasahovala za ni a vyvolávala dojem, že je chtějí připojit k Izraeli.⁵⁸ Ani to však nebylo nejvíce zarážející. S tím, že bude chtít Izrael svoje osady připojit ke svému území, se realisticky dá počítat. Mnohem nepochopitelnější byl fakt, že tou bariérou chtěli připojit i několik palestinských vesnic⁵⁹, které mohla klidně obejít. Stejně tak mnoha Palestincům zeď rozdělila pozemky nebo je oddělila od vodních zdrojů. Stěží tak tato zeď může fungovat jako bezpečnostní a mít funkci ochrany proti průniku teroristů.

Poté, co v roce 2003 Ariel Šaron drtivě vyhrál volby a stal se znovu premiérem, přišel s naprosto překvapivým plánem na jednostranné stažení z pásma Gazy. Plán pro něho překvapivý, protože doposud zastával opačné stanovisko a vždy osadnictví podporoval. Z hlediska pragmatismu tento plán až tak překvapivý není. V roce 2004 na území pásma Gazy na rozloze 360 km² žilo 1,5 milionu Palestinců a

⁵⁶ úplné znění na <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/arabplan.html>, odkaz ze dne 25.2.2023

⁵⁷ viz znění na <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2003/20062.htm>, odkaz ze dne 26.2.2023

⁵⁸ více na http://www.btselem.org/English/Separation_Barrier, odkaz ze dne 26.2.2023

⁵⁹ konkrétně se jedná o třináct obcí s téměř 12 000 obyvateli

na třetině tohoto území asi 7 tisíc osadníků, které musel Izrael vojensky hlídat. Přítomnost vojáků byla obrovsky nákladná a vyvolávala permanentní napětí. Plán nebyl nový, ale vycházel z dřívějších návrhů. Nová byla forma jednostranného aktu, kdy například Rabin chtěl jednat o separaci, Šaron s Palestinci jednat odmítal a zvolil jednostranné stažení. Spolu se stažením z pásma Gazy také zavedl přemístění čtyř ilegálních osad ze Západního břehu. Na druhé straně jasně uváděl, že některé klíčové oblasti a osady Západního břehu zůstanou součástí Izraele. Šaron dostal otevřenou a plnou podporu nového prezidenta USA Bushe. Plán získal podporu a schválení vlády i parlamentu, ale jednoznačně ho odmítla v referendu Šaronova vlastní strana Likud. Přesto ho prosadil a v roce 2005 se ho podařilo uskutečnit.

2.8. Palestinská politika po Arafatovi, letní válka s Hizballáhem, Lité olovo

Významnou změnou v politice Palestiny byla smrt Arafata v roce 2004. Jeho smrt přinesla možnost změn, kdy politická moc už nebude v rukou jednoho muže, ale i ohrožení a možnost posílení vlivu Hamásu a jiných frakcí. Volby se konaly v lednu 2005. V prezidentských volbách byl favoritem Mahmúd Abbás, ale přihlášeno bylo proti minulosti mnohem více kandidátů. Hamás se od voleb tradičně distancoval. Podle předpokladů Abbás zvítězil. Současně se konaly i volby do místních zastupitelstev Palestinské autonomie. Tady se Hamás rozhodl ustoupit od bojkotu a účastnil se. Na Západním břehu zvítězil Fatah, ale těsně za ním Hamás. Naopak v pásmu Gazy suverénně vyhrál Hamás. Výsledek ukázal rozdělenost palestinského území a mnohem větší radikalizaci pásma Gazy. Abbás tak stál před velice těžkým úkolem čelit tlaku Hamásu a řídit rozdělené území nejen geograficky, ale i politicky. V roce 2006 přišlo další překvapení, kdy se konaly volby do Palestinského parlamentu. Ty vyhrál těsně Hamás. Fatah odmítl vytvořit vládní koalici, a tak vznikla vláda složená pouze z představitelů Hamásu. Západ a EU se dostali do problematické situace. Doposud významně finančně podporovali Palestinskou samosprávu. Jak ale dál poskytovat pomoc Hamásu, který odmítá uznat existenci Izraele a je na seznamu teroristických organizací? Navíc Izrael po výsledku voleb zastavil vyplácení celních

poplatků za palestinské zboží.⁶⁰ Rázem tak jak soukromé palestinské firmy, tak orgány autonomie přestaly vyplácet platy. Situace se výrazně vyostřovala.

I v Izraeli došlo k politickým změnám. Šaron odešel z Likudu a založil vlastní stranu Kadima (Kupředu). Do voleb ji ale Šaron nevedl, protože upadl do kómatu, ze kterého už se neprobral. V čele ho vystřídal Ehud Olmert. Volby tato nová strana vyhrála, a právě Olmert se stal premiérem. Pokračoval s program Ariela Šarona. Politický vývoj na obou stranách vedl ještě k větší eskalaci konfliktu. Izrael odmítl s Hamásem jednat a ten nepodnikl žádné vstřícné kroky, třeba aspoň směrem k uznání státu Izrael. Navíc po tom, co Hamás ovládl Gazu a Izrael toto území evakuoval, nedošlo ke snížení ostřelování raketami Kasám směrem na izraelské území.⁶¹ Izrael podnikl mohutnou vojenskou operaci po 25.6.2006, kdy došlo k zajištění tankisty Gilada Šalita Hamásem.⁶²

Konflikt v Gaze svou velikostí ale předčila letní válka s Hizballáhem, která začala 12.7.2006 útokem Hizballáhu na izraelské cíle. Během tohoto konfliktu vypálil Hizballáh na Izrael 4 000 raket.⁶³ Izrael odpověděl tvrdou vojenskou akcí a došlo k obrovskému poškození infrastruktury.⁶⁴ Konflikt byl po několika týdnech zastaven na tlak OSN a v Libanonu byly výrazně posíleny jednotky UNIFIL. Vítěze konflikt neměl, ale Hizballáh významně posílil svou pozici v Libanonu.

Jaká byla situace na palestinském území? Po vítězství Hamásu ve volbách v lednu 2006 došlo ke gradaci vnitřního palestinského sporu. Fatah odmítl spolupráci ve vládě. Nastaly ale velké problémy s otázkami vedení bezpečnostních složek a dalších státních orgánů. Po několika přestřelkách mezi Hamásem a palestinskými bezpečnostními složkami se rozhořela fakticky občanská válka, která trvala dva měsíce na přelomu roku 2006 a 2007. V únoru 2007 bylo uzavřeno příměří a vytvořena vláda národní jednoty ve spolupráci s Hamásem a Fatahem. Boje se ale postupně rozhořely znovu. V červnu 2007 převzal Hamás moc a obsadil sídlo prezidenta Abbáse v Gaze. Prezident Abbás vyhlásil výjimečný stav, rozpustil vládu

⁶⁰ Palestínští obchodníci musí nakupovat importované zboží přes izraelské zprostředkovatelské společnosti

⁶¹ V období 2001–2007 bylo odpáleno několik tisíc raket a usmrtilo 12 Izraelců. Nejčastějším cílem bylo město Sderot.

⁶² Gilat Šalit byl v zajetí Hamásu do 18.10.2011, kdy byl vyměněn za 1027 palestinských vězňů

⁶³ Ze 4 000 raket zasáhlo 23% civilní cíle. Útoky byly vedené na města Haifa, Nazaret, Tiberias, Nahárija, Safed

⁶⁴ Bylo zničeno velké množství silnic, 73 mostů, bejrútské letiště, elektrárny, 25 benzinových pump, 2 nemocnice, 350 škol, 15 000 civilních domů a další

národní jednoty a jmenoval nového premiéra Saláma Fajjáda. Paradoxně tak vzniklo dvojvládní, kdy Gazu kontroloval Hamás a Západní břeh Fatah.

Ani v Izraeli nebyl na politické scéně klid. Skandály a korupce vedly k rezignaci jak prezidenta Moše Kacava, tak premiéra Ehuda Olmerta. Do prezidentského úřadu nastoupil Šimon Peres, sestavením nové vlády byla pověřena Cipi Livniová. Ta ale koalici sestavit nedokázala a na únor 2009 byly vyhlášeny mimořádné volby.

Zatímco na Západním břehu pod vládou Fatahu byla situace klidná, v pásmu Gazy pod vedením Hamásu se napětí a teroristické akce stupňovaly. Když navíc Hamás v prosinci 2008 jednostranně vyhlásil příměří za ukončené a posílil útoky na Izrael, odpověděl Izrael vojenskou akcí Lité olovo, zaměřenou na základny Hamásu. Operace dopadla ale zejména na civilisty, kterých bylo zabito 940 a způsobila obří humanitární krizi v celém pásmu Gazy, kterou navíc podporovala izraelská blokáda celého území. Z důvodu této krize se spustily různé kampaně na podporu a pomoc Palestincům v pásmu Gaza po celém světě. Jednou z mediálně nejvýraznějších událostí byla tzv. Flotila svobody, kdy se 31.5.2010 lodě s nákladem humanitární pomoci a mnoha propalestinskými aktivisty pokusily prolomit izraelskou blokádu. Na turecké lodi Mavi Marmara došlo ke střetu aktivistů s izraelskými vojáky a devět lidí bylo zabito. Tato akce byla mediálně velice významně prezentována a více méně spustila další dimenzi izraelsko-palestinského konfliktu, kterou se stala mediální propagandistická a psychologická válka. S rozmachem sociálních sítí došlo k masivnímu a rychlému šíření informací z této oblasti. Bohužel v takovém množství už objektivita zaostává a dochází k výrazné dezinformovanosti.

2.9. Arabské jaro, Oblačný sloup, Ochranné ostří

Na přelomu roku 2010 a 2011 vypukly v mnoha arabských zemích nepokoje a demonstrace, kterým se pak začalo říkat Arabské jaro. Jaký dopad měly tyto události na Izrael a Palestinu? Izrael vývoj sledoval pozorně, protože se obával, jakým směrem se posune situace v těchto arabských zemích. S Egyptem měl uzavřen tzv. studený mír a byť syrský režim Bašára Asada nikdy neukončil válečný stav, byla situace klidná a stabilní. V Palestinské autonomii došlo k několika menším demonstracím, ale nijak zvlášť se Arabské jaro v této oblasti neprojevovalo. Důvodem bylo, že

k názorovému rozdělení došlo už při konfliktu Hamásu a Fatahu. Fatah zastupoval do určité míry sekulární vládnoucí část a Hamás reprezentoval islamistickou opozici.⁶⁵

V roce 2009 po neúspěchu Cipi Livniové dostal úkol sestavit vládu politický veterán Netanjahu, který se stal premiérem. Mírový proces, delší dobu zastavený, se nepodařilo rozehýbat. Prezident Abbás, který spolu s Fatahem ovládal Západní břeh, se pokoušel na půdě OSN dosáhnout uznání Palestiny za stát. Podařilo se alespoň uznání za nečlenský pozorovatelský stát. Hamás toto vnímal jako konkurenční boj o moc a zintenzivnil vystřelování raket z pásma Gazy na Izrael. Ten odpověděl vojenskou akcí Oblačný sloup a spuštěním protiraketového systému Železný dóm. Konflikt opět dopadl hlavně na civilisty. Toto bylo částečně způsobeno i tím, že Hamás pro odpalování raket využíval ve velké míře civilní objekty a domy.

Mírový proces se pokusily USA restartovat v roce 2013, ale narazily na oboustrannou neochotu ke kompromisům, Navíc Palestinská samospráva byla rozdělená mezi Fatah a Hamás a ani tady nepanovala názorová shoda. Hamás nehodlal polevit z násilí směrem k Izraeli. Další vojenskou akci Izrael spustil 8.7.2014 pod názvem Ochranné ostří. Této akci předcházela únos tří izraelských mladíků Hamásem, kteří byli posléze zavražděni. Vojenská akce Ochranné ostří dopadla znovu hlavně na civilisty a obětí bylo přes dva tisíce.⁶⁶

2.10. Vývoj od roku 2015 do současnosti

Po volbách v Izraeli v roce 2015 znovu zvítězil Likud a Netanjahu se stal po čtvrté premiérem. Stagnace mírového procesu tak i dále pokračovala. Netanjahu se neodklonil od své podpory osadnické politiky na Západním břehu i v Jeruzalému. Napětí tak nadále pokračovalo, teroristické útoky Izrael dál trestal, ale bez centrální vojenské akce.

Mírový proces mezi Izraelem a Palestinou, který se nachází od 2000 vlastně ve stagnaci nebo „uspání“, velice významně ovlivnilo dění, kterému se říká Arabské jaro. Byť se nijak významně neprojevalo přímo mezi Palestinci, rozehýbalo jiný proces, který ale významně dopadl na pokračování a směřování mírového procesu. Arabské jaro nejen, že způsobilo výměnu vládnoucích špiček v některých arabských zemích,

⁶⁵ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 267-268

⁶⁶ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022. str. 272

ale přineslo krvavé konflikty, které svou velikostí zastínily izraelsko-palestinský konflikt a svým způsobem ho odsunuly do pozadí. Stejně tak došlo ke vzniku tzv. Islámského státu, který destabilizoval situaci na území nejen Blízkého východu. Tato skutečnost vedla v rámci zachování stability k diplomatickému sblížení arabských států s Izraelem. V rámci Abrahámovské dohody se jednalo o Spojené arabské emiráty a Bahrajn. Následoval pak Omán, Súdán a Maroko a sblížení se Saudskou Arábií. Velkým milníkem bylo taky podepsání jaderné dohody mezi OSN a Íránem, kterou zajistily USA v čele s prezidentem Barakem Obamou.

Po nástupu Trumpa došlo k dalšímu zlomu, když otevřeně podpořil osadnické aktivity, anexi Golanských výšin a nedělitelnost Jeruzaléma, kam přesunul americkou ambasádu. V dalším období po nástupu Joea Bidena došlo k odsunu izraelsko-palestinského konfliktu na vedlejší kolej a na první místo se dostal konflikt na Ukrajině.

Běžní Palestinci, na jejichž postavení se v této práci zaměřuji, cítí zmar a zradu. Ostatní arabské státy daly najevo, že mír v regionu a smlouvy s Izraelem už nejsou podmíněné vyřešením palestinského konfliktu a svět v čele s USA už se dívá jiným směrem.

Jaká je tedy budoucnost izraelsko-palestinského konfliktu?⁶⁷ Na jaře 2021 byl Netanjahu odsunutý a vlády se ujala široká koalice v čele s Naftali Benetem a Jai'rem Lapidem. Po roce vlády se ale dostali do krize a vyústěním byly předčasné volby v létě 2022. V současné době je u moci opět politický veterán Netanjahu. Pro mírový proces to vzhledem k jeho minulosti není optimistická zpráva a vize. Stejně tak na palestinské straně je moc rozdělena mezi Hamás a Fatah a i přes jejich vzájemnou rivalitu je spojuje snaha nepustit do politiky dalšího hráče. Politická vůle konflikt mírově vyřešit tedy podle mého není ani na jedné straně. Dá se tedy očekávat, že Hamás nepoleví v teroristických činech, které bude i nadále Izrael disproporčně trestat. Pro dosažení míru by se navíc musely vyřešit v tuto dobu už ohromně komplikované problémy jako je nedělitelný Jeruzalém nebo politika osadnictví obecně, dále Golany, které Izraelci nemůžou vrátit nejen z politických nebo bezpečnostních důvodů, ale hlavně kvůli vodě, protože z jezera Kineret pochází 30% vody, kterou Izrael potřebuje. Osady jsou navíc velký business, do kterého jsou

⁶⁷ Čejka, Marek. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009str. 253-258

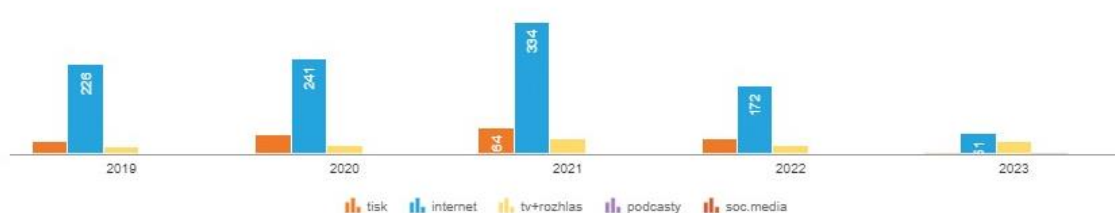
paradoxně zapojení i Palestinci, kteří tvoří velkou část pracovní síly na těchto stavbách. Obživa je jim milejší než nacionalismus.

Jak to vidí současní mladí lidé v Palestině a Izraeli? Mladí Palestinci nepocítují vzdor a zahořklost předchozí generace a snaží se jen normálně žít.⁶⁸ Tam kde je jim umožněno a s tím co mají k dispozici. U mladé generace Izraelců je to velmi podobné s tím, že oni vnímají mnohem více jiné nastupující problémy jako je současná kauza premiéra Netanjahua, který se snaží prosadit zákon na omezení moci nejvyššího soudu a jmenování těchto soudců vládou. Ve spojení s tím, že Izrael nemá ústavu a má jen jednu parlamentní komoru, kterou ovládá vládní koalice, je demokracie Izraele ohrožena. Současně hýbe jejich světem nastupující spor sekulárních obyvatel s těmi religiózními. Čím dál významnější vstup náboženských stran do vlády si tyto strany podmiňují ústupky a dalšími benefity pro ultraortodoxní věřící. Už v tak nábožensky specifickém řízení Izraele je to další semínko sporu.

⁶⁸ Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022.str. 277-281

3. Analýza mediálních výstupů k tématu bakalářské práce Anopress

Při analýze mediálních výstupů prostřednictvím Anopressu jsem zvolil jako vyhledávací znaky spojení Izrael a Palestina. Za posledních pět let jsem našel 1340 mediálních výstupů. Většinu z nich na internetu.⁶⁹

Label	tisk	internet	tv+rozhlas	podcasty	soc.media
2019	31	226	17	0	0
2020	49	241	21	0	0
2021	64	334	39	0	0
2022	39	172	19	0	0
2023	2	51	32	3	0

Roli v počtu nalezených odkazů může hrát i slovní spojení, které jsem pro analýzu zvolil. Pokud jsem zkusil vyměnit filtr pomocí spojení arabsko-izraelský konflikt nebo blízkovýchodní konflikt, byly výsledky jiné. Já se ale snažím neuvádět slovo „konflikt“ záměrně, abych měl šanci dostat do výstupu i články, které se naopak snaží najít spojení mezi Izraelci a Palestinci.

Většina mediálních výstupů se věnuje arabsko-izraelskému problému a popisuje různé teroristické činy nebo naopak odvetné akce izraelské armády. Hodně se vyskytovalo i spojení s Íránem a jeho jaderným programem dopadajícím jako ohrožení pro Izrael. Nejvíce jsou používána slova jako násilí, eskalace, napětí, pokusy o příměří, krvavé útoky, bombové atentáty, zranění a počet mrtvých. Poslední rok jsem našel i články zaměřené na vnitřní problematiku státu Izrael zejména kauzy premiéra Netanjahua. Omezení nejvyššího soudu, ohrožení demokracie a snaha zamést jeho vlastní korupční aféry. Současně s konfliktem na Ukrajině je několik článků zabývajících se vztahem Izraele k této válce a také postoji světových

⁶⁹ zdroj Anopress, ze dne 24.2.2023

organizací, které jako reakci na ruský útok na Ukrajinu zakázaly například účast ruských sportovců na závodech. Právě na kauze Izrael a Palestina dokládají, že sport má spojovat nikoli rozdělovat.

Našel jsem jeden článek, kdy Izraelci zorganizovali sbírku na pomoc palestinským rodinám, kterým dav židovských osadníků vypálil domy jako reakci na zabití dvou Židů mladým palestinským radikálem. Vzácná vlaštovka smíru mezi stovkami článků o násilí a o tom, co tyto dva tábory rozděluje a co jeden druhému spáchal za křivdy.

Ani jeden výstup není podobný jako je můj podcast, kde hledám, co spojuje arabskou a izraelskou kuchyni a snažím se to pak i zobecnit na hledání čehokoli, co mají tyto dva národy společného. Je jedno, že můj podcast najde spoustu podobných znaků a ingrediencí v jídle obou stran, ale nenajde snahu ani chuť se sbližovat a sednout spolu k jednomu stolu. Byť je mi moc líto, že na arabské straně jsem našel naprosté a striktní odmítnutí jakéhokoli kontaktu s Židy a na židovské straně jsem našel vlastně nezájem o toto téma jako takové. Jde o ten směr, kterým je hledání společného, a ne toho rozdílného.

Našel jsem také v posledních měsících několik článků o izraelském seriálu Fauda, kdy Netflix v premiéře spustil čtvrtou sérii. Tento seriál si současně беру jako mediální výstup, na kterém provedu etický rozbor.

4. Etický rozbor mediálního výstupu

Pro etický rozbor jednoho mediálního výstupu k tématu bakalářské práce jsem si vybral izraelský seriál Fauda. Slovo Fauda je v arabštině chaos. Cílem tohoto seriálu není rozpoutat chaos, ale vzájemné porozumění a pochopení jak na straně Izraelců, tak na straně Palestinců nebo Arabů obecně.

Seriál Fauda za osm let existence stihl vypustit do světa čtyři série. První dvě se odehrávaly na Západním břehu, třetí se přestěhovala do pásma Gazy a aktuální čtvrtá se vrací do severního cípu Západního břehu do tábora Džanín a do Libanonu.

Seriál není dokumentem a na to je třeba pořád myslet. Přesto si dává za cíl, co nejdříve popisovat izraelsko-arabský konflikt očima obou stran. Dát možnost a prostor vcítit se do druhé strany, pochopit, jak na druhé straně lidé žijí, jaké problémy řeší a co je případně nutí a vhání do konfliktního jednání.

Hlavní hrdinové jsou členy izraelského protiteroristického oddělení, kteří operují většinou v přestrojení na palestinských územích tak, aby včas odhalili a odstranili teroristické buňky. Představuje nám i motivy těchto akcí a vnímání a obavy, ve kterých soustavně běžní Izraelci neustále ohrožení terorismem žijí. Současně nám ukazuje i druhou stranu, a to nejenom členy těchto teroristických buněk, kdy nám odkrývají i pozadí toho, jak se do těchto buněk vlastně dostali, ale i rodiny těchto „teroristů“ a složitosti životů, které musí žít. Stejně tak nás uvádí do prostředí běžných Palestinců, kteří žijí pod nadvládou teroristických organizací a pod tlakem Izraele, který jim nevěří a nic nedaruje. Ten, kdo se na území Palestinské samosprávy pokouší žít obyčejný a neutrální život, je vlastně uvnitř nepřátelského boje z obou stran.

Aktuální je čtvrtá série, která se zaměřila na město Džanín a následně přenesla děj do Libanonu a teroristické organizace Hizballáh. Fakticky stejný scénář jako v seriálu se paradoxně v Džanínu opravdu odehrál v době těsně před premiérou. Tajné izraelské komando vjelo do Džanínu s úkolem odstranit teroristy. Bylo prozrazeno a ocitlo se pod palbou mnoha ozbrojenců. Po několika hodinové přestřelce zůstalo mnoho mrtvých. V rámci odvety zaútočili extrémisté v jeruzalémské synagoze a pro další ozbrojený útok v Jeruzalému využili dokonce třináctileté dítě. Právě tuto čtvrtou sérii si pro její aktuálnost vyberu pro etický rozbor. Zaměřím na jeden konkrétní díl a v něm na etické dilema a rozpory hlavního hrdiny Dorona. Při rozboru motivace ke skutkům této postavy se dostaneme fakticky na dřeň celého izraelsko-palestinského

konfliktu. Doron sám vnitřně řeší stejné etické principy, které provází celou izraelskou společností. Jestli je morální obětovat menšinu pro blaho většiny.

4.1. Etický rozbor hlavního hrdiny cílený na jeden díl seriálu

Velice zajímavé je zaměřit se v etickém rozboru jen na jednu postavu a její pohnutky k určitému jednání. Vybral jsem si hlavního hrdinu Dorona a poslední díl čtvrté série.

4.2. Definice

Krátký popis faktů. Doron v celé sérii pátrá po veliteli tajné služby Gabi Ajúbovi, kterého unesl dvojitý agent Omar. Ten pod vedením Adela pracuje pro organizaci palestinského odporu pod patronací Hizballáhu. Do děje je významně vtažena Omarova sestra Maja, která se ale doposud od dění na palestinských územích distancovala, žila se svým manželem Židem na izraelském území a pracovala jako policistka. Izraelská tajná služba pod vedením Dorona ji vláká do spolupráce s tím, že ona o ní neví a myslí si, že pomáhá Omarovi, který ji posílá falešné zprávy s žádostmi o pomoc. Doron ji používá jako možnost dostat se k Omarovi a přes něj osvobodit Gabiho. Toho zajali proto, aby vyzradil tajné dokumenty Mosadu, informátory, úkryty špiček tajné služby ŠinBet. Všechno toto pak využívají k likvidaci velitelů tajné služby a pro výběr cílů pro raketové ostřelování. Doron a tajná služba musí hrozby a útoky rychle ukončit. Gabiho buďto najít a osvobodit, nebo raději sami odstranit. Po několika vojenských akcích se podaří Omara vypátrat, dopadnout a Gabiho osvobodit. Při této akci je ale Omar zastřelen. Až tady se jeho sestra dozví, s kým vlastně spolupracovala a že je za smrt bratra spoluzodpovědná. Poslední díl, na který se chci zaměřit, je o pohřbu Omara, který se tajná služba chce pokusit zinscenovat a dopadnout hlavu organizace Adela, protože předpokládá, že se ho zúčastní. Znovu je tedy v plánu využít k tomu Omarovu sestru, vydat jí tělo a nařídít pohřeb na území, kde se vyskytuje Adel a jeho organizace, tedy město Džanín. Bez jejího vědomí ji tedy opět použít jako návnadu a ohrozit její život. A tady se dostává Doron do velice zajímavých etických dilemat. S plánem nesouhlasí a chce ho

zastavit. „Nevyužili jsme ji už dost? Jde o pohřeb jejího bratra. Přece víte, co jí udělají. Zničili jsme jí život, v Libanonu skoro zemřela.“⁷⁰

4.3. Hodnoty

Jaké má Doron hodnoty? Celý svůj profesní život je voják a má chránit životy a svou zem. Má povinnost chránit členy svého týmu v tajné službě. Nově ale cítí i povinnost lidského přístupu k sestře Omara. Byla už využita několikrát a její život se úplně rozpadl. Pokud ona uspořádá pohřeb, který bude pastí na teroristickou organizaci, bude prohlášena za zrádkyni a zabita. Stejně tak sleduje Doron, kde je hrana jednání, které je ještě ospravedlnitelné. Sleduje lidskou důstojnost a respekt k ní. Z toho plyne až morbidní zneužití mrtvolky Omara. Není pohřeb a zneužití těla mrtvého už za hranou lidské důstojnosti? Jaká je adekvátnost zásahu? Kde je hranice toho, kdy pro ochranu životů ohrozím životy jiné?

4.4. Etické principy

Etické principy, které Doron má, tedy směřují jak na společnost a jeho kolegy, tak na samotnou Maju.

Z pohledu deontologie má povinnost ochrany svých kolegů a lidí v jeho zemi. Jako voják a člen speciální jednotky musí dodržovat tato pravidla. Současně ale v rámci deontologie jsou důležité prostředky nikoli důsledky. Kdyby chtěl tedy jednat podle zásad, které by měly být pravidly pro celou společnost, nechoval by se nelidsky ani k Maje ani k ostatkům jejího bratra. Deontologie nám tedy odpověď na otázku, jestli má plán realizovat nebo Maju varovat, nedá.

Z hlediska utilitarismu, který je etikou konsekvenencialistickou, nejsou důležité prostředky, ale důsledky. Rozhodující je dobro pro společnost. Pohledem této etiky je tedy jasné, že plán má být realizovaný, aby za cenu menších obětí bylo zabráněno obrovskému krveprolití.

Při aplikaci etiky povinnosti, máme také dva směry. Doron cítí, že dluží Maje za předchozí jednání pomoc a ochranu. Stejně tak ale jako člen jednotky má povinnost chránit členy týmu.

⁷⁰ Netflix, Fauda, čtvrtá série, 12 díl, 2022

Etika péče by Dorona směřovala do pomoci slabé a už několikrát zrazené Maje, pravděpodobně i za cenu zrušení plánu.

4.5. Loajality

Koho se týká loajalita? Máme tady určitě Maju a její rodinu, dále členy týmu speciální jednotky, dalším je celá izraelská společnost, která je ohrožená teroristy.

Při tvorbě úsudku máme tedy dvě cesty. Upřednostnit prospěch společnosti a dodržet pravidla speciálních jednotek, pro které je ochrana členů týmu a nevinných lidí ve své zemi povinností. Nebo upřednostnit pietu vůči mrtvému a ochránit nevinnou Maju.

4.6. Úsudek

Doron vybral druhou variantu. Izraelské speciální jednotky převlečené za Hamás sebrali tělo Omara a pořádali fiktivní veřejný pohřeb. Adel a jeho jednotka okamžitě vyrazí proti nim. „Omar Tawalbe nepoložil život za zkorumpované politiky z Hamásu. Jdeme si pro něj.“⁷¹ I tato scéna má zdůraznit vzájemnou rivalitu jednotlivých frakcí na palestinském území. Doron těsně před vypuknutím přestřelky Maju varuje. „Vezmi svoji matku a rychle odejděte.“⁷² Maja už je ale unavená a zlomená, a proto operaci a Dorona prozradí. „Speciální jednotky, jsou to Židé.“⁷³ Rozpoutá se válečné peklo, pravá Fauda. Po několika hodinové přestřelce, kdy se speciální jednotce nemůžou dostat na pomoc další vyslané týmy, zůstane celý tým ležet společně na zemi v tratolišti krve. Spolu se drží za ruce a zpívají. „Slyš Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Pán jediný, požehnáno byt' jméno Boží na věky věků.“⁷⁴

Je tedy otázka, jestli Doron vybral eticky správně. Zemřelo mnoho lidí, jeho spolubojovníků, kteří už se nevrátí domů. Zachoval si lidskost a Maju zachránil. Jak se ale podívá do očí rodinám vojáků, jeho kolegů, kteří při této akci přišli o život?

⁷¹ Netflix, Fauda, čtvrtá série, 12 díl, 2022

⁷² tamtéž

⁷³ Netflix, Fauda, čtvrtá série, 12 díl, 2022

⁷⁴ tamtéž

5. Mediální výstup

Jako hlavní mediální výstup, který doplňuje můj bakalářský projekt, jsem připravil audio podcast s názvem Arabsko izraelský konflikt, v tomto případě na talíři. Pod vedením paní Michaely Veteškové vznikl podcast v délce bezmála 13 minut. Jak už název napovídá, hledal jsem, co spojuje a případně rozděluje arabskou a izraelskou kuchyni. Jak jsou si podobná nebo rozdílná pravidla pro vaření a jaké suroviny a ingredience používají. Spolu se svojí manželkou, která v podcastu vystupuje, jsme navštívili arabskou a izraelskou restauraci a porovnali prostředí, vůně, servis a samotné chutě a vizuální stránky jídel, které nám uvařili. Na tak běžné danosti jako je jídlo a vaření jsem se současně snažil najít odpověď na otázku, proč tyto dva národy stojí proti sobě, když jejich zvyky a kuchyně jsou si tak blízké a hlavní odpovědí, která je součástí podcastu je, jestli je možné, aby si Židé a Arabové jednou sedli k jednomu stolu a vychutnali jídlo z Levanty. Velkou část podcastu nás provází Ahmed, který provozuje arabskou restauraci v Brně a jídlo a vaření blízkého východu nám popsal a představil. Dotkl se i otázky společného soužití Židů a Arabů a ze svého pohledu nám tento konflikt popsal. Doplnění a porovnání jsme následně dělali v izraelské restauraci v Praze.

Jako vedlejší mediální výstup jsem připravil banner⁷⁵, který uvádí můj podcast a kombinuje grafické prvky a krátký text. Tento výstup vznikl pod vedením paní Veroniky Müllerové. Doplnuje ho krátká Anotace, kterou jsem připravil ve spolupráci s paní Ivanou Pustějovskou.

Odkaz na všechny mediální výstupy, kde je současně uložen i souhlas účinkujících se zveřejněním díla.

<https://owncloud.cesnet.cz/index.php/s/GCWihRE4fZRi90E>

⁷⁵ obrázek č.1

6. Co spojuje a co rozděluje Židy a Araby?

Před samotným závěrem bych se chtěl krátce zastavit nad myšlenkou, co vlastně spojuje a co rozděluje Židy a Araby. Na tuto myšlenku mě přivedla tvorba mediálního výstupu k bakalářskému projektu. S tím, jak jsem čerpal další a další materiály pro samotný podcast, jsem čím dál více nabýval dojmu, že nejenom židovská a arabská kuchyně, ale fakticky i jejich kultura a částečně i náboženství jsou si velice podobné. Proč jsou tedy v krvavém sporu, když jsou si tak blízcí?

Židé a Arabové mají mnoho společných kulturních a náboženských znaků. Vychází to z toho, že společně a vedle sebe žijí mnoho staletí na území Palestiny nebo později státu Izrael. Ovlivňují se, působí na sebe, přebírají od sebe nespočet věcí.

Mezi společné znaky určitě patří kuchyně, která má stejné kořeny a zahrnuje stejné ingredience a podobné postupy při přípravě jídla. Najdeme v nich tak falafel, humus, pita chléb. Obě kuchyně mají zakázané suroviny včetně třeba vepřového masa a přísné metody porážky tak, aby mohlo být prohlášeno za košer nebo halal. V obou kuchyních musí být příprava jídla oddělena, aby nedošlo ke kontaminaci surovin navzájem.

Dalším podstatným společným znakem je kultura. Sem patří určitě hudba a tanec. Společným znakem je kruhový tanec. Stejně tak tradiční izraelský tanec horah je velice podobný palestinskému tanci dabke.

V oblasti umění jsou Židé i Palestinci ovlivněni společnými kulturními kořeny. Mezi motivy a techniky, které jsou na obou stranách, patří kaligrafie, mozaiky, ornamenty a dekorace, přírodní motivy, jako jsou květiny, zvířata, rostliny.

Hluboce zakořeněné jsou i rodinné hodnoty jako třeba pohostinnost, setkávání a péče o hosty. Dodržování rodinných tradic a zejména důraz na rodinné vztahy a péče o příslušníky rodiny.

Ač to na první pohled nemusí vypadat, velice podobné je i náboženství, které je v mnoha případech naopak využíváno, aby rozdělovalo. Vychází společně ze Starého zákona a společně mají i postavy jako třeba Abrahám, Izák, Jákob. Společně mají i množství svatých míst včetně Jeruzaléma. Obě náboženství mají také rituální obřizku nebo pokrývku hlavy. Stejně tak modlitby jsou spojené s podobnými rituály a gesty.

Rozdílný je jazyk. Hebrejšтина a arabština. Může to být důvod, proč si nerozumí, nedokážou se pochopit a najít společnou řeč a kompromis? Mladí Izraelci

i mladí Palestinci čím dál více mluví a ovládají oba jazyky. Je tedy šance, že společné znaky kulturní a náboženské mohou sloužit jako most pro vzájemné porozumění.

Celý izraelsko-palestinský spor tedy vypadá jako spor o území, na které oba tábory mají legitimní právo a politická moc na obou stranách není schopná dohody.

Závěr

Jsem na konci svojí bakalářské práce. Jako cíle jsem si stanovil přinést vyvážený popis izraelsko-arabského konfliktu, zachytit etický rozměr soužití obyčejných Izraelců a Palestinců a pokusit se přinést vyrovnaný a na faktech založený obraz této země a lidí, kteří v ní žijí. Věřím, že moje práce tyto úkoly splnila. Čerpal jsem z různých zdrojů, hlavně z prací Marka Čejky, doplněných pracemi Pavly Jazairiové, Zdeňka Müllera, Břetislava Olšera. Pohled přímo z místa jsem doplnil pracemi Tuvia Teneboma, Chaima Herzoga, Franco Cardiniho a Šimona Perese. Díval jsem se na to očima obou stran tak, abych si zachoval nestrannost. Myslím si, že moje práce mě přivedla ke spoustě nových informací, a i já jsem si postupně upravoval svůj názor a pohled na tento konflikt a postavení jednotlivých stran. Tento boj o Svatou zemi jsem se snažil popsat tak, aby kdokoli si moji práci přečte, získal základní a nezkreslený obrázek, který mu má posloužit jako start pro další a hlubší hledání informací, pokud se bude chtít o problém důkladněji zajímat.

Zaměřil jsem se i na soužití kultur a náboženství běžných a obyčejných lidí, žijících v tomto regionu, samozřejmě zejména na palestinské uprchlíky. V každé části popisující další vývoj situace a zejména pokračujících válečných konfliktů jsem se na konci snažil krátce popsat, jak se dál vyvíjelo soužití těchto lidí. Od začátku konfliktu vlastně nikomu na běžných Palestincích nezáleželo. Izrael se snažil vydobýt vlastní existenci a následně nepustit žádné z obsazených území. Směrem k původním obyvatelům tohoto území se nikdy moc nedíval. Arabští „bratři“ vždy sledovali hlavně vlastní zájmy. Od začátku konfliktu pro roce 1948 bojovali o území proto, aby ho připojili ke svému státu nebo posílili vlastní vliv. Nikdo nebojoval proto, aby území předal Palestincům. Kdekoli se ocitli jako uprchlíci, nakonec byli nežádoucí. Je ale nutné doplnit, že z velké části vlastní vinou z důvodu chaosu a nepokojů, které na cizím území vyostřovali. Když už se jim dostalo možnosti žít alespoň na území palestinské samosprávy, OOP a Fatah rozkrádal veřejný majetek a obyčejným Palestincům se vlastně životní úroveň zhoršovala. To, že se nakonec už tak rozdělené území Gazy a Západního břehu ocitlo vlastně v občanské válce Hamásu a Fatahu, je konec i posledních iluzí o vlastním svobodném státě.

Pořád věřím, že je možné, aby Izrael a Palestina došli společně k míru a žili vedle sebe. Ne jako přátelé, ale jako tolerující se sousedé. V blízké době to ale

neočekávám. Vůle politických špiček ani na jedné straně ke krokům kompromisu není.

Jako zakončení jsem si vybral citaci rozhovoru s rabínem Fromanem a Pavly Jazairiové, který jsem už jednou ve své práci zmiňoval.

„V hebrejštině se mír říká šalom, v arabštině salám, což se v obou jazycích vztahuje k Bohu, jedinému a stejnému pro všechny. Abdel salám v arabštině znamená služebník míru nebo služebník Boží. Jeden z mých synů se jmenuje Tzuri Šalom, to lze přeložit jako věřím v Boha nebo věřím v mír. A jak k míru dospět? Nejdříve si lidé musí porozumět. Je to možná banální, ale já se mnoho let učil korán. Bydlel jsem u Arabů a snažil jsem se je pochopit. Ctít je. Nedělal jsem to pouze z politických nebo existenčních důvodů, bylo to pro mě zajímavé jako pro rabína, náboženského Žida. Chtěl jsem vidět, jak se Bůh zjevuje v islámu. Jsem, co jsem-Žid, ale když rozumím druhému, ocitám se blíž sobě samému.“⁷⁶

Pro mírový směr v tomto regionu je nezbytností vyslechnout se a snažit se pochopit a porozumět.

Bakalářský projekt se skládá ze dvou částí. Tato teoretická část mně rozšířila povědomí a doplnila spoustu nových informací a zjištění, které jsem potřeboval, abych mohl praktickou část, kterou je audio podcast, správně vést. Celý bakalářský projekt mně přinesl komplexní pohled na dění a život v Izraeli. Spousta věcí pro mě byla nová, překvapující a v mnoha případech jsem zjistil, že můj dosavadní pohled na dění ve Svaté zemi nebyl správný nebo minimálně vyvážený. Tématem izraelsko-palestinského konfliktu a obecně děním ve státě Izrael se i nadále chci zabývat a celý bakalářský projekt pro mě bude základem a startem.

⁷⁶ Jazairiová, Pavla. *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael*. Praha : Radioservis,a.s., 1999. str. 101-102

Anotace

Příjmení a jméno autora: Majtán Tomáš

Název fakulty a katedry: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra komunikačních studií

Název bakalářského projektu: Arabsko-izraelský konflikt, zaměření na soužití kultur a náboženství

Jméno vedoucího bakalářského projektu: doc. Mgr. at Mgr. ThLic Jaroslav Franc, Th.D.

Počet stran:48

Počet příloh:1

Počet titulů použité literatury:14

Rok obhajoby:2023

Klíčová slova:Arabsko-izraelský konflikt, Izrael, Palestina, Svatá země, Sionismus, arabský nacionalismus, Judaismus, kultura Izraele, kultura Palestiny, politika v Izraeli, politika v Palestině, mírový proces na Blízkém východě.

Abstrakt

Autor's surname and first name: Majtán Tomáš

Name of the fakulty and department: the Cyril and Methodius Theological Faculty of Palacký University in Olomouc, Department of Communication Studies

Title of bachelor project: Arab-Israeli conflict, focusing on the coexistence of cultures and religions

Name of the supervisor of the bachelor project: doc. Mgr. at Mgr. ThLic Jaroslav Franc, Th.D.

Number of pages:48

Number of appedices:1

Number of titles of literature used:14

Year of defence:2023

Keywords: Arab-Israeli conflict, Izrael, Palestine, Holly Land, Zionism, Arab nationalism, Judaism, Israeli culture, Palestinian culture, Politics in Israel, politics in Palestine, peace process in the Middle East.

Bibliografie

1. **Čejka, Marek.** *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno : Barrister and Principal, 2009. ISBN 978-80-87029-39-8.
2. —. *Dějiny moderního Izraele*. Praha : Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2910-7.
3. —. *Izrael a Palestina*. Brno : Books and Pipes, 2022. ISBN 978-80-7485-254-1.
4. **Jazairiová, Pavla.** *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael*. Praha : Radioservis,a.s., 1999. ISBN 80-86212-05-X.
5. **Müller, Zdeněk.** *Jeruzalém mezi minulostí a budoucností*. Praha : Paseka, 2004. ISBN 80-7185-564-2.
6. **Olšer, Břetislav.** *Izraelské osudy, tisíc a jedna pravda ve Svaté zemi*. Praha : P3K, 2009. ISBN 978-80-87186-03-9.
7. **Cardini, Franco.** *Jeruzalém, průvodce dějinami města*. Praha : Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1408-9.
8. **Herzog, Chaim.** *Arabsko izraelské války*. Praha : Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-954-6.
9. **Pavlincová, Helena.** *Slovník Judaismus, Křesťanství, Islám*. Praha : Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0440-6.
10. **Peres, Šimon.** *Není místa pro malé sny*. Praha : Aligier, 2018. ISBN 978-80-906420-4-1.
11. **Tenenbom, Tuvia.** *Chyťte Žida!* Praha : Zeď, 2018. ISBN 978-80-906593-9-1.
12. —. *Po čem rabíni touží*. Praha : Zeď, 2022. ISBN 978-80-88445-10-4.
13. **Oulík, Václav.** *Biblické památky Izraele*. Praha : Petra, 1992. ISBN 80-900868-3-7.
14. **Kret, Jaroslav.** *Svatá země*. Bielsko-Biala : Pascal, 2008. ISBN 978-83-7513-476-6.
13. **Oulík, Václav.** *Biblické památky Izraele*. Praha : Petra, 1992. ISBN 80-900868-3-7.
14. **Kret, Jaroslav.** *Svatá země*. Bielsko-Biala : Pascal, 2008. ISBN 978-83-7513-476-6.

Doplňkové zdroje

BLÍZKOVÝCHODNÍ STRÁNKY MARKA ČEJKY,
<https://blizky-vychod.blogspot.com>

JEWISH VIRTUAL LIBRARY,
<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/dop.html>
<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/interim.html>
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/hebprot.html>
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/wye.html>
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/arabplan.html>

NEVLÁDNÍ ORGANIZACE B'TSELEM,

<https://www.btselem.org/statistics>
http://www.btselem.org/English/Separation_Barrier

SDRUŽENÍ PRO OBNOVU RODINY, PALESTINA,
<http://www.inash.org>

UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE
<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2003/20062.htm>

[Anopress](#)

[Netflix, Fauda, 2022](#)

Obrazové doplňky

obrázek č. 1

